

Alois Koukola

STAROSTOVÉ VELKÉ BÍTEŠE 1850 – 2014

Velká Byteš
Radnice

*Chl Jan / Kalina Eduard / Jelínek Jan / Tesař Antonín / Kotík Antonín
Tuček Antonín / Kotík Vladimír / Peška Vojtěch / Hemala Jan / Malý Karel
/ Pelán Tomáš / Rybníček Jaroslav / Šmídek Josef / Báňa Miroslav / Vlček Milan*

PURKMISTROVÉ, PŘEDSEDOVÉ A STAROSTOVÉ Velké Bíteše 1850 – 2014

Jméno	Funkce	Období
Ventruba Jakub	purkmistr	1850 - 1859
Fuchs Karel	purkmistr	1860 - 1864
Kočent Bernard	purkmistr	1865 - 1867
Holub František	purkmistr	1867 - 1870
Vachtl Jan	starosta	1870 - 1877
Kalina Eduard	starosta	1877 - 1886
Jelínek Jan	starosta	1886 - 1896
Tesař Antonín	starosta	1896 - 1900
Kotík Antonín	starosta	1900 - 1905
Macháček Antonín	starosta	1905 - 1911
Melkus František	starosta	1911 - 1919
Riegler Karel	starosta	1919 - 1923
Melkus František	starosta	1923 - 1925
Tuček Antonín	starosta	1925 - 1932
Kotík Vladimír	starosta	1932 - 1933
Peška Vojtěch	starosta	1933 - 1941
Hemala Jan	starosta	1941 - 1945
Malý Karel	předseda	1945 - 1946
Šildberger Evžen	předseda	1946 - 1948
Nekuda Jan	předseda	1948 - 1950
Musil Josef	předseda	1950 - 1954
Šildberger Evžen	předseda	1954 - 1957
Ondrák Hynek	předseda	1957 - 1961
Pelán Tomáš	předseda	1961 - 1985
Rybníček Jaroslav	předseda	1985 - 1990
Šmídek Josef	starosta	1990 - 1998
Báňa Miroslav	starosta	1998 - 2010
Vlček Milan	starosta	od roku 2010

Vážení čtenáři!

Předkládáme Vám přílohu Zpravodaje, která představuje celou posloupnost mužů v čele samosprávy Města Velké Bíteše, tak jak přicházeli a odcházeli od roku 1850 až do roku 2014. Spíše volnější, než badatelskou formou jsou představeni jednotliví purkmistrové, starostové, později předsedové a potom znovu starostové se svým životním příběhem – pokud byl zjištěn. Připojeny jsou i útržky dobových událostí a problémů, které musela městská samospráva, v jejímž čele stáli, řešit. Vzhledem k čerpání informací z různých zdrojů, je i forma zpracování jednotlivých částí odlišná. Na místě je i omluva za neúplné informace v některých částech.

Autor se záměrně vyhýbá politickým komentářům, to ponechává Vám, čtenářům. Sami uvidíte, že loajalita samosprávy k jednotlivým režimům byla hodnotou proměnnou, jednou ponížene slibovaná – jednomyslně, podruhé, když režim pominul, opět jednomyslně – zapomenuta.

Zvláště cenné a pro čtenáře přínosné mohou být citace autentických pasáží z projevů některých starostů, ve kterých se vyjadřují obecně k politické práci, ke vztahu ke kolegům v samosprávě, k městu i ke společnosti. V podstatě typický maloměstský život zemědělsko-řemeslnického městečka byl v popisovaném období jen tu a tam poznamenán událostmi určujícími budoucnost, jako byla např. možnost připojení na železnici, pomineme-li ovšem události celostátní. Skutečný rozvoj města „sevěného“ středověkým půdorysem nastal až po II. světové válce, při industrializaci Vysočiny.

Uvedená příloha může být po doplnění a rozšíření informací základem obsažnější publikace.

Alois Koukola

Poznámka:

Rozsah jednotlivých statí není úměrný významu toho kterého purkmistra, starosty či předsedy.

Byl stolařem a pravděpodobně synem Tomáše Ventruby, který v roce 1799 koupil dům na náměstí čp. 89 od jistého Hegera za 1 320 zlatých. Jakub Ventruba dům zdědil v roce 1833. Tehdy měl hodnotu stejnou, ale byl již zatížen 702 zlatými dluhů. Manželkou Jakuba Ventruby byla Maria, rozená Blahová. Spolu měli syny Antona (1822), Fridricha (1828) a Jeronýma (1837).

Stalo se během jeho prukmistrování

Nadřízené orgány města:

- Podkrajský úřad nebo-li c.k. okresní hejtmanství v Krumlově (hejtman Milíček)
- Okresní soud v Náměšti (justiciár Dr. Wirth)
- Berní úřad v Náměšti

1850

- Uskutecnila se schůze představitelů obcí Bítešska, na které bylo rozhodnuto, že do doby kdy ještě nebudou samostatné, přinese vždy v pondělí jeden posel dopisy ze všech obcí na podkrajský úřad do Krumlova.
- Krajský prezident vznáší dotaz na purkmistra Ventrubu o sporném jednání mezi soudním adjunktem a četníky
- Bítešský poštovní mistr si stěžuje, že mu sousedi nechťejí půjčit koně k poště.

1851

- Barviř František Kotík koupil dům č. 19 v Bíteši a žádá o přijetí do obce. Přiloženo vysvědčení o jeho chování
- Vilému Bernardovi bylo povoleno pořádání divadelních her.

1852

- Purkmistr Ventruba ohlašuje licitaci honitby na dalších 6 let.
- Hejtmanství zakazuje a konfiskuje písně o zázraku ve Vambeřicích.
- Byl vydán ceník prací týkající se povozů a poslů
- Probíhala jednání o nové škole v Holubí Zhoři.
- Purkmistr oznamuje hejtmanství: „*Není žádné listiny o vodě v Hadru, je to zaneseno v Gruntovní knize, po jedné třetině mají mlynáři (Braun a Hloušek) a 1/3 Cýrus*“. Byl řešen nový most nad rybníkem „Hadrem“, probíhala domluva s mlynáři a majitelem. Vznesen dotaz, zda majitel Cýrus má nějaký list o výšce vody.

1853

- Starosta byl pokutován 10-ti zlatými proto, že nemocného poslal postrkem a ten umřel na cestě.

1854

- Evangelický pastor z Vilémovic upomíná o příspěvek
- Hejtmanství požaduje seznam obyvatel evangelického vyznání z Jestřabí
- Přišel rozkaz odvézt 564 porcí chleba do Brna pro vojsko.

1855

- Byla zakázána prodejna masa u Wachtla. Maso se musí prodávat ve stáncích na městě. Eduardu Kalinovi se povoluje obchod se smíšeným zbožím.
- Požární prohlídka nařízena dvakrát do roka.
- Konfiskované počivo od pekařů bylo rozdáno chudým.

1856

- Petr rytíř Chlumecký, direktor zemského archivu píše dějiny Moravy a proto žádá o podporu obecní archivy, zvláště městské soudy.

1857

- Upozornění z hejtmanství: Nutnost dodržovat dobré míry a váhy - bude zkouška. Jarmarečníci se hádají a prý se perou o místa.

1858

- Četníci udali, že obchody jsou otevřeny v čas služeb Božích
- Bylo zjištěno kácení stromů v lese bez povolení - týká se obce Křoví (opět!).

1859

- Hejtmanství si stěžuje, že „*mladíci se nedostavili k odvodu. Kde tito jsou? Hned je poslat!*“

1860 – 1864

FUCHS KAREL

*1828

†23. 4. 1869

Karel Fuchs žil se svou manželkou Terezií v měšťanském domě čp.13 na bítešském náměstí. Dům se čtyřmi hektary polí, půl hektarem zahrad a pastvinami byl v roce 1809 připsán jeho otci Martinu Fuchsovi za 7 655 zlatých. V roce 1819 nechala vdova po Martinu Fuchsovi Maria, nyní již provdaná Blahová, připsat grunt v hodnotě 6 000 zlatých svému synovi Karlu Fuchsovi (* 1796 otec purkmistra). Při vypořádání dědictví v roce 1869 byl grunt, jehož hodnota postupně klesla až na 4 000 zlatých, připsán Karlovi (* 1828) a Terezií Fuchsovým. V roce 1872 Karel Fuchs dům čp.13 prodal za cenu 4 572 zlatých příbuzným, Františkovi a Anežce Blahovým a z Velké Bíteše se asi odstěhoval. Při sčítání lidu

v roce 1857 byl u purkmistrova otce zapsán zdroj obživy v kolonce „továrníci a živnostníci“.

Stalo se během jeho purkmistrování

1860

- Hejtmanství VM (H), v předtuše válečného konfliktu Rakouska s Pruskem, zásobovalo purkmistra dopisy s různými nařízeními a doporučeními, např.: „Aby hasící přístroje do dobrého stavu uvedeny byly.“
- Agent Košuta chce donést zprávy z Londýna do Uher.

- Agent Delph nebo Telfy má pas na jméno Kittis, zatknout.
- Američtí agenti verbují lidi do Ameriky, varuje před jejich činností – prý dokonce prodávají jízdenky na vystěhovalecké lodě. (Tyto písemnosti ve formě dopisů jsou v podstatě jedinými dostupnými místními archiváliemi té doby).

1861

- Z brněnského Místodržitelství (M) přišlo nařízení o stíhání italských vlastenců, kteří odjeli do Vídně. H – Italští emigranti se švýcarskými pasy verbují vojáky pro revoluci v Uhrách.
- Přišla nabídka nové hasičské stříkačky za 550 zlatých.

1862

- M – Stanovují se ceny za koně a míle pro přípřeží (pro vojsko). H – Stížnost na špatné zhotovení mundurů a bot.
- Stížnost na vlhkost v kostele. Hlupci chtějí zbořit hradby, moudří odkopat hlínu. Hradby zůstaly.
- H – Zákaz střelení z hmoždírů o svátcích.
- Loutkář a gymnasta Ign. Knewkowský žádá o produkci.
- Byla vyloupena obecní pokladna (jsou uvedena jména tří podezřelých).

1863

- H – nový hejtman Micza pronesl proslov a předal informaci, že každých 14 dní bude mít v Bíteši úřední den.
- Bítešský purkmistr ustanoven patronátním zástupcem kostela.
- Hokynářům zakázáno bylo prodávat doma pečený chléb.
- Městská rada odebrala lékaři Liebigrovi dříví, protože nechce léčit chudé zdarma!
- Honitba byla prodána hraběti Haugwitzovi za 80 zlatých ročně, na dobu šesti let.

1864

- H – Žádost o nové volby do obecního výboru po 3 letech, vypsání voleb, poučení o volbách.
- Stížnost na hospodské B. a H., že neberou zdejší pivo a kořalku.
- Bíteš podává žádost (?) o odloučení Křoví, Níhova a Břežského od Bíteše.
- František Pawlowetz chce postavit větrný mlýn u Nových Sadů.
- H - Hejtman povoluje posílení četnické stanice v Bíteši o dva muže, z důvodu rozmáhajícího se raubířství.
- Dále nařizuje vyhlásit vypsání státní půjčky – obligace, v poměru 87 : 100.

1865 – 1867

KOČENT BERNARD

*1825

Bernard Kočent byl barvířem a od roku 1870 vlastníkem domu č.3 na náměstí. Tento grunt s polnostmi, zahradou a stodolou koupil v roce 1797 jeho dědeček Augustýn Kočent od vdovy Anny Staňkové za 2 000 zlatých. V roce 1817 již ovdovělá Kateřina Kočentová postoupila dům v hodnotě 8 000 zlatých s 11 hektary polí a 2 hektary luk svému synovi Bernardu Kočentovi. Od roku 1847 byl již částečným vlastníkem **Bernard Kočent** mladší (purkmistr).

Stalo se během jeho prukmistrování

Jelikož z této doby nejsou ještě k dispozici archiválie ve formě oficiálních „protokolů“ ze zasedání městských rad a zastupitelstev, použil autor upravený autentický pamětní záznam o situaci ve Velké Bíteši po Bitvě u Hradce Králové, dne 3. července roku 1866:

„Rakouská vojska pod vedením generála Benedeka podlehla, přes úporný odpor, soustředěnému útoku Prusů. Jakmile došla do města zpráva o porážce Rakušanů, tedy našich, zavládla ve městě panika.

Již 6. července 1866 se v Bíteši objevily ustupující rakouské zásobovací oddíly, potom dojela jízda a dělostřelectvo. Všechno vojsko přijíždělo do města po „císařské“ silnici od Velkého Meziříčí. Dne 11. července navečer přijeli kyrysníci a oznamovali, že Prusové jsou nedaleko. Ráno projeli městem dva kyrysníci, kteří pouze naznačili, že nepřítel je nedaleko. Sotva zmizeli, vjela do města první jízdní hlídka Prusů. Každý z těchto dragounů třímal v jedné ruce šavli, v druhé nabitou pistolí. Na náměstí však byli pouze vesničané, kteří přišli na týdenní trh.

*Potom nastal průjezd vítězných Prusů. Nejdříve eskadrona dragounů jako předvoj, po ní husaři, dělostřelci, pluky pěchoty a opět dělostřelectvo. Město pak bylo zaplaveno ještě dalším vojskem. Velitel nechal povolat purkmistra **Bernarda Kočenta** a nařídil, aby do 240 domů ubytoval 5 000 mužů, 101 důstojníků, 700 koňů a postaral se o jejich zásobování. Jednalo se o stanovené dávky chleba, masa a piva pro mužstvo a určené dávky sena a ovsu pro koně. Všude po domech se vařilo a vychystávalo.*

Následujícího dne toto první vojsko ihned odtáhlo. Přicházely však další, již méně početné oddíly s transporty střeliva a zásob. To vše trvalo ještě několik týdnů. Dobové záznamy udávají, že Bítešané poskytlí stravu 406 důstojníkům, 19 436 mužům a krmivo pro 6 152 koňů. To vše bylo oceněno na 12 555 zlatých a vymáháno po „eráru“.

Je na snadě poznamenat, že tyto události způsobily starostovi Kočentovi, kterému tehdy ještě příslušel titul „purkmistr“, četné vrásky.

1867 – 1870

HOLUB FRANTIŠEK

*1799

Ve „sčítacích operátech“ (listech) z roku 1869 je uvedeno datum jeho narození – rok 1799. Od roku 1855 žil trvale v domě čp. 152 v Růžové ulici, který vlastnil, a který v roce 1871 prodal. (Před tím, pravděpodobně v roce 1845, koupil dům čp. 121 v Hrnčířské ulici a prodal jej v roce 1863). Narodil se v Holubí Zhoří, byl římsko-katolického vyznání a v době sčítání byl již vdovcem. V rubrice povolání je uvedeno „samostatný“ (samostatně pracující).

Útržky z činnosti prukmistrovské

(19. ledna 1868)

- „Poněvadž učitel **Jan Tiray** žaloval že za několik roku to jest od roku 1864. až do roku 1867. svůj na něho vypadající dle sazby nedostava“, by se jemu ten nedostatek od obcy zaza každý rok vyplatil.

•...že ta třetina platu z **nájemného z pivovaru** do příjmků obecních vzata býti musí a se součtovatí má, proto že málo příjmů v naději jest, - a to že se žádná stavba – krom nevyhnutelných oprav v budoucím roce provezti nedá.

• **Pastýři** se zatím všickni tři ponechají, a nebudou se dosavate žádní novy přijímati, také se jim ponechá jejich ninější byt...

• Skrze **bejki** se uzavřelo, že to zůstane při starým, kdo by z tých ninějších držitelů za ten plat držeti nechťel ten se musí ešče před novým rokem o to u představenstva ohlásit“.

• Neustále bylo řešeno odvádění 1/3 z **obecního pivovaru**:

- „Proč ta třetina se z pivovaru do obecní kasy neodvádí.

- Většina hlasů uznala, že ta třetina za ten celi čas ... v kterem se nedostala platit ma.

- Proč předešli představenstvo pivovar z obecního statku bez všeho povoleni vyloučil a zemskému výboru neudal jak bylo v roku 1850.

- Nynější vybor se usnesl, že kdiž se pivovar z obecního statku vyloučil, tak se to dle naznání výboru zemskému výboru oznámit a udat má pro jakou příčinu. Nemá počestní vybor moc od předešlich pánu představeních na materialni oučtě od roku 1862 v té době žádati“.

- Ti odpovědi se musejí od těch panu bývalých představených žádati a jestli se do dne nesodpovídají dále žalovati.

• Tiray ve svých historických studiích vyčítá Holubovi: „Teprve purkmistr Fr. Holub pojal nešťastnou myšlenku a vymohl při zemských úřadech dovolení, aby do knih pozemkových i obecní kousky vloženy byly jednotlivcům tak, aby jako jiné pozemky volně směly býti odprodány...Následky akce Holubem počaté uzří budoucnost, až množství malých sousedů bude bez polí...“.

(20. května 1869)

• Občan Jan Liebiger zastavěl uličku vedle obecního domu č. 5 („pětky“) bez povolení. Obecní výbor rozhodl, že za to musí do obecní pokladnice složit 50 zlatých !!! Pokud tak neučiní, povede se proti němu žaloba.

• „Oučti obecní se předkládají, aby jeden **každý do nich na 14 dní nablydnout mohl**, i také oučti materialni shotovené se předkládají“.

• „Ponevadž strati většího a menšího druhu v obecním lesi pachaji načem nam mnoho zaleži aby se ta kráderž zamezyla, tak se musejí lesní dobližitelé: Kontrolor a hajni předvolati, aby se pravdivě vyjasnily...“.

(29. června 1870)

Spory o pivovar nemají konce, rozhoduje se, zda-li je to vůbec majetek obecní.

(13. září 1870)

Oficiální předání funkce novému starostovi Janu Vachtlovi.

1870 – 1877

VACHTL JAN

*1818

†19. 8. 1885

Jan Wachtel, tak se původně psal, vystudoval lékařskou fakultu a stal se c.k. vojenským lékařem, potom nadlékařem a nakonec městským lékařem ve Velké Bíteši.

V době svého starostování v letech 1870 – 1877 stál také u založení sboru dobrovolných hasičů ve Velké Bíteši. Bylo to roku 1872, kdy několik pokrokových občanů využilo možnosti zákona o spolčování a předložilo c.k. hejtmanství ve Velkém Meziříčí stanovy s hasičskou náplní. Dne 16. července 1872 Moravské c.k. místodržitelství oznámilo, že „...proti zřízení Tělocvičné hasičské jednoty Sokol ve Velké Bíteši dle stvrzených stanov žádne námitky nečiní“. Předcházela tomu však usilovná jednání továrníka a starosty České ústřední jednoty hasičské a náčelníka hasičského sboru ve Velkém Meziříčí Tita Kršky s představiteli města Velké Bíteše, především s jeho starostou Janem Vachtlem. V letech 1872 – 1874 vykonával Jan Vachtl funkci starosty a předsedy sboru a v letech 1874 – 1878 náčelníka sboru.

Útržky z činnosti starostenské

Starostou byl Jan Vachtl zvolen na „Sezení obecního výboru“ dne **21. srpna 1870**. Cituji:

„ Při sezení obecního Výboru dne 29. července 1870 bylo vyžadováno by nová volba se zařídila, ažtři leti doby vypršela. Pro dnešní den sou paní povoláni aby k obecní volbě dle § 20 obecního zákona přisedycho a 4 důvěrníky ku komisy vyvoli. I. Za přisedycho se ustanovuje při obecní volbě pan starosta Holub, za důvěrníky ku komisy p. Jan Blaha, p. Jan Špaček, p. Anton Kottik. p. Josef Drobny. S tímto sezení skončilo. Daleji se vyjednálo.

Že představenstvu obce to vypadnutí proti tomu konkursu zadati a k tomu všichni důkazy aby takyneb zastavatelů poradit a k tomu taky z obce 2 zastavatele sebou vzyt. Sezení skončeno“.

Na sezení obecního výboru dne 13. září 1870 byla funkce starosty oficiálně předána – podepsáni:

Odevzdavatel:	pan Franz Holub	Přijímatel:	p. starosta Jan Vachtl
Páni radní:	Jan Blaha I	Anton Straka II	Jan Špaček III

Přenesme se do atmosféry 2. poloviny 19. století, doby národního obrození - právě zasedají bíteští „moudří a opatrní“...

Zápis ze „Sezení obecního výboru“ byly často vedeny formou otázek a odpovědí (č. upraveno):

(18.9.1870)

- Otázka I: Na jaký způsob se má ten byt nad v obecním domě spravovat?
 Odpověď I: Poněvadž je již pozdní čas, tak se ta střecha letošního roku spravovat nemůže, až z jara budoucího roku správa se vykonati má, však ale se má prozatím deskama ten byt opravit a ve světnici šprajcy dat, má se šindelem pokryt.
- Otázka III: Na jaký způsob by se mělo peníze na daň v obci zaopatřit, poněvadž pro tento rok se nic na daň nepoložilo?

- Odpověď III: Nájemníci všech nájmu mají se vyupomínat a co nejdříve zaplatit.
Otázka IV: Skrze předložení od p. Holuba oučtů ze státní půjčky od r. 1866 ku prozkoumání, by se vyvolili k tomu cíli páni revidendi.
Odpověď IV: K tomu cíli té půjčky k revidování aneb k prozkoumání jsou vyvoleni dva páni, Jelinek František a Kalina Eduard.

(23.3.1873)

- Otázka I: Skrze stavění třetí kašny?
Odpověď I: Ta třetí kašna na rohu Hrnčířské a Panenské ulice má se od obce zařídit a zhotovět tu kašnu, má být buď kamenná nebo litá postavena by trvanlivou byla, to se od komitétu prozkoumati má, do toho komitétu tři páni zvoleni: pp. Straka Antonín, Drobný Josef a Ventruha Antonín.
Ot. i odp.? III: Do Velké Meziříče – ze žádostí a spisů skrze **železnou dráhu** k vysok. Ministerstvu c.k. drah, který zaslané byly, vzešla útrata 80 zlatých...se od obce zaplatit má.

(5.7.1873)

- Otázka V: Může-li se deputace do Velké Meziříče skrze **volení vyslance do říšské rady** k společně poradě vyslati?
Odpověď V: ...k poradě do Velké Meziříče skrze volení vyslance zvolení páni deputírovani pp. Měšťanosté, p. Radní Špaček Jan.

1877 – 1886

KALLINA EDUARD

*8. 1. 1830
†12. 3. 1902

zetě F. Ostřihanského, který ji již jako obchod se smíšeným zbožím v roce 1913 odhlásil a odstěhoval se do Brna.

Významnou roli v Kallinově životě sehrála dobrovolná činnost hasičská. Byl aktivním členem **Dobrovolného hasičského sboru města Velké Bíteše** a dlouholetým předsedou jeho výboru. V roce 1895 vyvrcholila ve sboru vnitřní krize. Předseda sboru Kallina a „nesmrtelný“ náčelník Jan Vorel zastávali příliš konzervativní názory (bránili vzniku župy) a stali se tak terčem kritiky skupiny vedené advokátem a členem bítešského sboru dr. Janem Pohlem. Ten, spolu s několika dalšími, byl za to ze sboru dokonce vyloučen. Zřízení „župy velkobítešské“, prosazované pokrokovým „hasičským buditelem“ Vincencem Brožou, řídicím učitelem v Křoví, tak muselo ještě několik let počkat. „*Dne 1. května 1898 byla svolána valná hromada hasičského sboru Velkobítešského na základě nově vyhotovených stanov navržených Českou ústřední jednotou pro Moravu, kdy se dostavilo 30 členů a provedla se volba výboru. Zvoleni byli pp.: Eduard Kalina, Vincenc Seka, měšťan; Antonín Tesař, c. k. notář; Jan Vorel, obchodník, účetní Společnosti města Velké Bíteše; Antonín Novotný, Ignác Novotný, Antonín Horký...*“.

Útržky z činnosti starostenské

1877

Z protokolů obecní rady:

První zápisy byly psány většinou v německém jazyce, německým písmem „kurentem“. Vyžadovalo-li to porozumění prostého lidu, byly někdy proloženy českým textem s písmem nepravděelně přecházejícím od kurentu do latinky. Bylo to zejména v těch případech, kdy bylo nutné zaznamenat přísahy hutařů a jiných hlídačů či obecních „zaměstnanců“. Také pravopis byl někdy nevyzpytatelný.

1878

Ukázka za zápisu z protokolu o vyměření prioraných obecních pozemků a placení nájemného: „*Protokoll. Obecní výbor uzavřel v sezení dne 15. února 1878 by všechny obecní pozemky, které sousedé prioráním k jejich polím užívají, od 1. dubna do 15. května t.r. vyměřené byly, kdežto každému svobodno stojí, onen obci náležící pozemek, který užívá, za roční nájemné z míry 5 zl. 33, aneb za 1kr. (z) čísla na 6 po sobě běžících roku počínajíc od 1. dubna 1878 v nájem převziti...*“.

Usneseno, že varhaníci Bohuš Alferi, Josef Pažourek a Jan Tiray dostanou ročně 71 zlatých, 2 bečky piva (a 4 pole?). K tomu 100 mázů piva pro hudebníky.

1879

Z dobového popisu města:

„*Z náměstí na severní stranu ku chrámu vzhůru vedou dvě ulice, Kostelní a Hrnčířská, končí před kostelními hradbami, malým prostranstvím, jež roku 1879 za starosty obce pana Eduarda Kalliny agátovými stromy vysázeno bylo*“.

Na počest císařského jubilea byl vysázen „Františkov“.

1881

Pacholkům a děvečkám bylo z důvodů mravních zakázáno toulání po 9. hodině večerní. „*Potom jsou často unaveni a nemohou řádně konati svoje práce u hospodářů...*“.

Konala se Valná hromada právovárečnicků.

Zakládajícím a činným členem Sboru dobrovolných hasičů ve Velké Bíteši, dlouholetý starosta města, občanským povoláním pekař.

Stalo se během jeho starostování

Ostatní radní: František Rosendorf, Antonín Macháček, Jakub Jellínek, Antonín Drobny?

(10. 12. 1886) První sezení obecní rady s novým starostou.

„Usneseno by se v obecní kanceláři udělalo zábradlí zkrz oddělení pro dva psací pulty...“

Na toto se má určit dražba a sice v neděli dne 12 t.m. ráno v 10 hodin, a mají se všichni stolaři z Vel. Byteši pozvatí“.

Pozn.: Přísahu skládali na radnici také obecní hajní v městských lesích.

• V roce 1887 byla za kostelem na tržišti postavena **hasičská zbrojnice** nazývaná též hasičská budova či hasičské skladiště. Za starosty Jelínka se tak splnilo dávné přání bitešských hasičů mít vlastní budovu. Výstavní budova, postavená stavitelem Komárkem za 4 400,- K, byla hasičskému sboru věnována obcí. Při slavnostním otevření hrála již dříve založená hasičská hudba řízená kapelníkem Eduardem Braunem. Svému účelu sloužila budova do 20. srpna roku 1992.

(11. 7. 1888) Dr. Šebek – člen zdravotní komise doporučuje (spíše nařizuje) městské radě *„zřízení kanalizace ze zdravotních ohledů“*. Má být vedena od radnice k malé kašně, potom přes silnici a má být svedena do hlavního kanálu v domě pana B. Kotzenta č. 3, s čímž tento úplně souhlasí. *„Pan starosta má potřebné skutky stran tohoto učinit. Od kopání umluveno od jednohoního sáhu kanálu, dle předpisu sl. č. k. hejtmanství Jihlavského širokého, 35 kr. třicet pět krejcarů. Provedení svěřeno panu radnímu Macháčkovi“.*

(12. 12. 1888) Bylo projednáno odměření jisté části pozemků u cihelny a tyto odkoupit pro obec za cenu 20 zl. za míru. Navržena byla též varianta výměny pozemků. *„Má se objednat mapa Moravy od c. k. geografického institutu...pokud bude česká, tak tuto.“*

(30. 10. 1889) *„Za příčinou toho, že se všeobecně proslýchá, že okresní soud ve Velké Bíteši co nejdříve povolen bude, pak že stran berního úřadu ve Velké Bíteši již vyjednávání zavedeno jest, usnešeno: Mají se okenice železné pro místnosti berního úřadu ihned dělat nechati a sice pro 3 okna při zemi a mají se tyto práce ve veřejné dražbě bytešských zámečnicku pronajmouti. Dřevné rámce má udělat stolař p. Václav Král tak jak dělal do obecní kanceláře“.*

(17. 9. 1890) Sládek Karel Staller - *„vyrobitel kořalky, obchodník...“* žádá o zřízení cejchování mír a váh ve Velké Bíteši. Obecní rada uznává *„by se cejchovalo ve Velké Byteši... a prosti slavné c. k. okresní hejtmanství by žádost tuto co nejlépe na patřičném místě odporučilo“.*

- (9. 11. 1890) Rada v čele se starostou musela také řešit problémy chudoby a nouze: Žádost obce Sttakringu o podporu rodiny Antonína Kočenta s 5 dětmi, který nemá byt a je delokalisován. Schváleno: zaslat 5 zl. jednou pro vždy s podotknutím, že kdyby nemohl být živ a „nic řádného na něm není“, musel by být postrkem s rodinou sem dopraven...
- (16. 4. 1891) „...usnesení stran oslavy za příčinou nejvyššího rozhodnutí Císařem páнем ze dne 14. dubna o „Zřízení okresního soudu ve Velké Bytěši“.
Usneseno: Dnes večer o 7 1/2 hodině všeobecné osvětlení, průvod hasičů s pochodní a hudba. V neděli slavnostní mše, má se celý výbor účastnit, hasiči s hudbou a. t. d.“
- (10. 12. 1893) **Zřízení okresního silničního výboru** pro soudní okres Velká Bíteš. Zákonem ze dne 30.9. 1877 bylo ustanoveno, že tam, kde je zřízen c.k. okresní soud má být také zřízen Okresní silniční výbor pro tento okres. Pan starosta Jan Jelínek co člen silničního výboru pro Okres velkomeziříčský podává zprávu, že se vždy jen jedná o silnice v okresu V. M., neb „...od dávných časů se zde žádná silnice nestavěla ani nespravovala, až v roce 1877 se stavěla silnice Byteš – Tišnov...“. *Na Meziříčsku se pořád víc a víc staví, ačkoliv peněz není, dluhy se dělají a ještě budeme muset něco doplácet*“, říká starosta. (Analogie s dneškem?). Nakonec výborová schůze (zastupitelstvo) rozhodla o půjčce 10 000 zl. a zřízení silničního výboru pro soudní okres Velká Byteš.
- Perlička: Medik František Koza urazil bítešskou městskou radu, když na veřejném náměstí před svědky prohlásil: „*Bytešská městská rada by se měla dat do hospodářské výstavy do Tišnova, bez toho jsou všichni...a posuňkama za hlavou naznačil, jak by řekl, osli neb volí*“. Obecní rada se proto usnesla podat na F. K. žalobu u c. k. okresního soudu.
- (30. 4. 1894) Obecní výbor rozhodl o disciplinárním vyšetřování proti **MUDr. Šebkovi** a zastavení veškerých dávek jemu vyplácených od obce. Bez vědomí obce prodal kamna z obecního bytu, urážel starostu a výbor, někdy se vzdálil na celý měsíc a nechal město bez lékaře. Nakonec: „*Starosta ve své moci, přibrav sobě pány radní, vynáší následující rozsudek v cestě disciplinární:...a zbavuje se pan MUDr. Šebek hodnosti co substitut městského lékaře ve V. B., oistruje se mu plat od 1. května 1894 a též další dávky od obce a dává se mu od zde obvyklého způsobu čtvrt roční výpověď z bytu od obce v domě č. 5 a sice od dnes do 30. září 1894*“.
- (31. 3. 1895) Zmínka o novém městském lékaři **MUDr. Vilému Kallinovi...**

1896 – 1900

TESAŘ ANTONÍN

Antonín Tesař, měšťan a c.k. notář, byl městským úředníkem a bydlel pravděpodobně v městském domě č.5. Mimo své úřednické profese byl také aktivním členem Dobro-

volného hasičského sboru města Velké Bíteše, ve kterém byl v roce 1898 zvolen členem výboru.

Útržky z činnosti starostenské

1896

- 26. dubna 1896** 1. zápis nového starosty
(3. 5. 1896) Pan radní Macháček si má sám nechat provést opravu pece v cihelně a dle své vůle zadat práci zednickou i tesařskou... Občanská záložna ve Velké Bíteši žádá **zaplacení úroku** 629 zl. ze směnnečných půjček. Starosta byl pověřen zjištěním celkového stavu obecního jmění.
(list. 1896) Starosta navrhl, aby obec přispěla na **vánoční stromek** obnosem 10 zlatých.

1898

- (9. 1. 1898) Obecným hlásným ustanoven Jindřich Báňa, který musel složit přísahu na radnici. Podání Okresního hospodářského spolku ve V. Bíteši stran zřízení **zimní hospodářské školy** ve Velké Bíteši, rada by měla navrhnout jednoho člena do tvořícího se konzorcia...Zvolen radní Antonín Kotík.
(10. 7. 1898) „Pan František Dvorský, archivář zemský Království českého II. Museum, žádá o **zapůjčení spisů Karla Žerotína staršího**, aby je ve svém díle uveřejnit mohl“. Rada souhlasí „pod dostatečnou opatrností“.
(24. 7. 1898) Městská rada znovu odmítla MUDr. Josefa Šebka, ustaveného c.k. hejtmanstvím pro obvod V. Bíteš – Tasov s tím, že samo město do obvodu nepatří a že má svého lékaře.
(pros. 1898) Ustanovení **poplatků z piva a kořalky**: jednoho hektolitrů piva se má platit 1 zlatý sedmdesát krejcarů v obvodu dle spotřebovaného piva. Z kořalky 2 krejcar, z každého litru obyčejné kořalky až do 12 stupňů, pak až do 20 stupňů 3 kr./l a 6 kr./l silnější sladké pálené kořalky, pak z každého litru lihových nápojů.

1899

- (5. 3. 1899) MR nařídila cihlářovi, aby vše potřebné zařídil, aby se v **obecní cihelně** mohlo vzít více lidí do práce, „...aby se hezky brzo a dostatečně v roku 1899 opracovati mohlo“.
– Často žádal magistrát Vídně město o podporu (asi pro občany našeho města ve Vídni se zdržující).
– Městským hajným byl zvolen jednohlasně František Braun, provizorně na jeden rok. Povinnosti mu určí „lesní správní radní“ Karel Bokr.
– Radní Kottik (příští starosta) navrhuje, aby se zvedly **platy obecních radních**: pro cihelnu, pro obecní hospodářství, policejní radního a lesního správního radního.
– „Předmětem jest upravení členství 3. **řádu porážkového** od 17. července 1895, za příčinou, poněvadž se pořádek nijak nedodržuje“.
– Modernizace: MR se usnesla, že v písemném styku budou **vynechány všech titulatury** jako: slavné, ctěné, slušně, laskavě aj.

Měšťan („měšťanosta“) Antonín Kotík byl synem barvíře Františka Kotíka (původně se psal Kottik) a jeho manželky Anny. Žil v domě č. 19, který jeho otec koupil v roce 1851 od Jakuba Bílka. Rodina Kotíková provozovala barvířské řemeslo až do poloviny 20. století. Zmíněný dům koupil v roce 1947 Antonín Burian a provozoval v něm holičství a kadeřnictví.

V roce 1862 převzal Antonín Kotík barvířské řemeslo po otci. Velice úspěšně navázal na rodinnou tradici a výroba „modravého“ se slibně rozvíjela. Byl přímé, poctivé povahy a nelekal se žádných problémů. Podnikání v „modrotisku“ bylo pro něj životní výzvou. Dokonce částečně nahradil ruční tisk tiskem strojovým. Během 45 let v oboru barvířství a tiskařství odvedl velký kus poctivé práce. Rozšiřoval nejen dílny, ale také zemědělské hospodářství. Oddán byl v roce 1874 ve Strážku.

Nebyl jenom dobrým podnikatelem, ale také rolníkem, aktivním zejména v „hospodářském spolku“, který inicioval založení Hospodářské školy ve Velké Bíteši v roce 1898. V té době byl jeho místopředsedou.

Zemřel 28. ledna 1925 ve věku 83 let. K poslednímu odpočinku byl uložen v pátek dne 30. ledna na místním hřbitově.

Útržky z činnosti starostenské

1900

(26. 12. 1899) Zapatření peněz na skoupení sádek a zaplacení výloh komisionálních jednání stran železnice. Usneslo se vypůjčit peníze u spořitelny v obnosu 1000 korun se splacením v roce 1900.

- Rada řešila důsledně poplatky z „přihnaného“ a hovězího dobytka na trhy dobytčí, ale již na nové tržiště, které vzniklo po velkém požáru dne 2. září 1892. Ten zničil asi 35 těsně k sobě přimknutých stodol a uvolněný prostor byl upraven na tržiště obilí a dobytka.

(9. 8. 1900) Moravský zemský archiv požádal obec, aby za účelem publikace zapůjčila listinné originály a opisy z let 1408 až 1440, které se nacházejí v městském archivu velkobítešském.

(16. 9. 1900) Starosta Kotík a radní Josef Svoboda byli vysláni do Brna na jednání s Ant. Tesařem, c.k. notářem z Kyjova, aby se vyslovili pro trať Kuřim – Byteš, aniž by se vyslovili proti trati Rosice – Byteš. Obecní rada se jednohlasně usnesla, že se má přidržet toho jistějšího! (Pozn. autora: *Snad tady někde jsou kořeny nerozhodného jednání bítešských „moudrých a opatrných“, které ve svém důsledku vedlo k tomu, že Bíteš zůstala bez železnice.*)

- „Stran cesty Křovské na mlýny...“ - rada ji uznává za nutnou, veřejnou a spojovací.

1901

- Rada řešila zaopatření 2000 K, které obecní výbor povolil na projektovanou stavbu železnice, resp. na předběžné práce na projektu. Ihned bylo zapotřebí 1000 K. Usneseno: 1000 K půjčit ze spořitelny ve Velké Bíteši.

(2. 2. 1901) Starosta oznámil, že všechny kompetentní osoby souhlasí s místem **stavby měšťanky**, navrženým na místě domu č. 115, náležejícímu panu Bokrovi.

1903

(14. 6. 1903) Žádost dobrovolného hasičského spolku ve V. Bíteši, aby „*městská rada převzala protektorát ku slavnosti novozařízení župy č. 41 na den 12. července 1903. Jelikož je to spolek všeobecně užitečný, dotyruje pro tuto slavnost obnos padesát korun z obecních prostředků*“.

1904

(14. 12. 1904) Okresní hejtmanství nařídilo navržení dvou znalců „*pro škodu zvěří způsobe-nou...*“ (místo revírníka J. P.?, který se odstěhoval...)

1905

(26. 2. 1905) Zakoupení stromků a keřů pro měšťanku za 54 K + p. ředitel 20 K ze svého.

1905 – 1911

MACHÁČEK ANTONÍN

*10. 12. 1857

†1. 1. 1933

Antonín Macháček byl obchodník se smíšeným zbožím, který žil v domě č. 16, zděděném po svém otci Josefu Macháčkovi v roce 1852 za 4 000 zlatých. V historických záznamech ze sklonku 19. století se Antonín Macháček objevuje jako místopředseda spolčenstva živností svobodných a koncesovaných i v představenstvu a výboru nemocenské pokladny.

Stalo se během jeho starostování

1. zápis starosty městské rady za starosty Antonína Macháčka
Složení slibu pánů radních do rukou starosty a určení jimi spravovaných „odvětví“:

Koza Jan	policejní záležitosti, trhy, správa pazderny s budovou
Večeřa Antonín	obecní hospodářství se správou chudobince, správa obecních jatek
Svoboda Jan	cihelná a veškeré záležitosti samé
Sláma Josef	správa obecních lesů, vydávání dříví, správa obecních silnic a cest, po-tažmo správa veřejných cest (Odměny radním: cca 50 až 60 K).

(27. 6. 1905) Utvoření zdrav. obvodu – c.k. hejtmanství se ptá, proč má být pro Byteš zvláštní městský lékař? Sepsat důvody. Sbírká pro pohořelé v Byteši v srpnu 1905 – vybráno 281 K, rada peníze ihned rozdělila.

- (21. 1. 1906) C.k. hejtmanství žádá volbu dvou důvěrníků (pro funkční dobu OV) pro vyšetření morové nákazy vepřového dobytka. (Nesmí to být: obchodníci s dobytkem, řezníci aj., kteří by vzhledem k jejich povolání mohli nákazu rozšířit). MUDr. František Caha byl přijat za městského lékaře.
- (27. 10. 1907) Obnos – náhrada od singularistů, uložený ve spořitelně vypovědět a uložit u obce.
- (18. 4. 1909) Radní Riegler byl pověřen, aby pro město zaopatřil potřebného býka. Peněz však nebylo, tak se musela ve spořitelně „vydlužit“ směnka na 600 K. Riegler odjel do Tlmačova a dne 17. dubna býka „dovedl“ do Byteše. Ten byl ustájen v maštali a ještě téhož dne v noci se **býk utrhl** a při volném pobíhání si zlomil nohu a byl ihned utracen. Rada se usnesla, aby se ihned pozvali řezníci a maso i kůže zpracovali. Provedení tohoto aktu bylo svěřeno radnímu Večeřovi.
- (25. 6. 1910) Inzerátem v lidových a zvěrolékařských českých novinách se hledala vhodná osoba na obsazení místa městského a obvodního zvěrolékaře.
- (28. 8. 1910) **Protest proti týrání Čechů v Jihlavě.** Městská rada rokovala o tragických jihlavských událostech dne 31. července 1910 a jednohlasně se usnesla, aby byla podána petice na c.k. ministerstvo vnitra, aby jihlavská městská policie byla nahrazena policií státní, aby se tyto nešťastné události vícekrát neopakovaly. Co se vlastně stalo?

Občané české národnosti, patřící tehdy k městské minoritě a jejich přesporní hosté „do krve byli ztýráni“ proto, že se zúčastnili klidné, úřady povolené a na uzavřenou místnost omezené české slavnosti.

Solidarita: MR protestuje proti zásahu do občanské samosprávy v Lublani (byli jsme společně součástí c.k. monarchie) proto, že poslanec Hribara, který byl řádně demokraticky zvolen starostou města, nebyl v této funkci potvrzen. MR zasílá protestní dopis tajemníkovi Lidové strany pokrokové v Brně a žádá, aby ho zpracoval pro noviny a pro poslance k příštímu zasedání říšské rady.

- (8. 11. 1911) MR řešila, jak zabránit zhoubnému množení polních myší, které působí občanům v obci nesmírné škody.

1911 – 1919
1923 – 1925

MELKUS FRANTIŠEK

*25. 11. 1872
†10. 1. 1940

Obchodník se smíšeným zbožím František Melkus přišel do Velké Bíteše v roce 1904. Od vdovy po obchodníkovi Plotovi koupil obchod a dům čp.1 na náměstí. Oženil se s dcerou pekaře a měšťana J. Jelínka a společně vychovali dceru a syna.

František Melkus byl veřejně činný jako zastupitel v samosprávě města. V letech 1911 – 1919 a 1923 – 1925 vykonával funkci starosty. Z jeho počínů lze uvést reorganizaci obecní cihelny, kde v té době pálili 11,5 milionu cihel, nebo stavbu obytného domu pro sedm rodin. Nebránil se spořivosti města, za jeho funkční období rostly vklady na nesčetných spořitelních knížkách. V 30. le-

tech 20. století prodal dům i obchod čp.1 Karlu Mužíkovi a sám koupil v Praze obchod s léčivými bylinami.

Z jeho iniciativy a na naléhání faráře a děkana P. Jana Bádala (1897 - 1925) došlo počátkem I. světové války k rozšíření hřbitova do současné, dnes již zakonzervované rozlohy. Nejdříve však bylo nutné vykoupit domek hrobníka J. Pavlíčka č. 107, situovaný mezi stávajícím hřbitovem a farskou zahradou. Nově získané místo bylo kamennou zdí připojeno k původnímu hřbitovu a nový vchod byl zřízen z komunikace, která později dostala název Týršova ulice. Zbylé místo vlevo od hradební věže bylo oploceno a určeno jako deputátní zahrádka pro řídícího učitele školy.

Pozn.: Uvádím starostův proslov na rozloučenou s radou města po jeho I. volebním období, který kromě toho, že vystihuje dobovou atmosféru ve městě během jeho volebního období, je také projevem vysoké politické kultury:

„Drazí přátelé!

Scházíme se dnes naposledy a již nikdy více se v tomto složení nesejdeme. Dnes po 7 a půlroce naší práce se rozcházíme a bohužel musíme sobě říci, že z toho krásného programu, který jsme měli, neprovedli jsme skoro nic. Avšak, drazí přátelé, naše vina to nebyla, neboť musíme sobě doznati, že všechny předběžné práce, jako vodovod, kanalizace, myslím též regulace potoka a dráhy máme hotové a odevzdáváme všechny tyto práce našim nástupcům k dokončení. Zhoubná světová válka, která všechna města stihla, znemožnila nám každou práci a provedení našeho programu.

Avšak, přátelé, odcházíme z tohoto místa s tím vědomím, že jsme udělali co jsme mohli, že jsme hleděli co možná nejlépe hospodařiti a že jsme nezadlužili město, jak mnoho jiných měst jest válkou zadluženo. Naše všeobecná snaha byla šetřit, a jak nám bilance nejlépe dokazuje, docílili jsme krásného úspěchu.

*Úspěch tento docílen byl však, drazí přátelé, **prací společnou**, za kterou považuji za svoji povinnost Vám můj srdečný dík vzdáti. Děkuji ze srdce naší slovatné městské radě za její obětavost, námahu a podporu, kterou mi věnovala, děkuji Vám všem pánům obecního zastupitelstva za Vaši podporu a spolupůsobení a prosím Vás, jestli jsem Vás někdy někoho urazil, byste mi to laskavě prominuli, neboť jsem přesvědčen, že uznáte, že **doba našeho úřadování ve válce byla brozná**, že žádné obecní představenstvo před námi a snad i po nás nebude míti tak těžké postavení, jak my v této světové válce jsme měli.*

*Rozejděme se, drazí přátelé, jako dobří přátelé, **podporujeme ve všem naše nové obecní zastupitelstvo**. „...Program náš je veliký a neslibuji si sám jeho dosažení...*

Proslov na začátku II. volebního období 1923 – 1925

„1) Dráha

*Známo Vám pánové, že již od roku 1880 domáhá se město naše železničního spojení. V roce 1880 dávala rakouská vláda V. Byteši spojení dráhy s Božím Požehnáním až do Jihlavy. Bohužel, neprozíravost tehdejšího starosty **Ed. Kalliny**, který byl až u audience, **aby se dráha nestavěla, že máme zde koně**, a skutečně také dosáhl, že se dráha nestavěla, avšak co to stálo práce a peněz od té doby, abychom dráhu postavili, představíte si jeden každý sám a není potřebí Vám číslice proto udávati. V roce 1913 a 1914 podařilo se nám vídeňskou vládu přesvědčiti. Výstavba dráhy, garanci státní a zemskou povolena, všechny předběžné práce ukončeny a my stáli před radostnou*

událostí, že na podzim roku 1914 budeme stavěti. Válkou byly však veškeré naše naděje zmařeny a stavba dráhy musela být vzata ze zřetele. Nyní nastane nám práce nová, protože **dráhu musíme stále považovati za naši životní otázku...**“ Při příležitosti stavění obecního domu měl jsem současně s p. náměstkem Kotíkem mluvit s bývalým ministrem panem poslancem Frant. Staňkem, který se vyjádřil: „Stavěti nyní lokální dráhu znamená šestinásobný náklad předválečný, tj. u dráhy naší 8 000 000,- Kč. Mnoho-li přispěje zemský výbor, není nyní známo, avšak Bytš by ohromnou garancí, složenou na pasivní kmenové akcie, Vyčkejte, až jak pohlížeti se má na novou strategickou dráhu, která do 10 let stavěti se má a která by asi přes Měřín, Velké Meziříčí a Velkou Bíteš na Brno vedla.

2) Přidělení okresu našeho k župě brněnské	5) Autobus
3) Elektrizace našeho města	6) Stavba nouzových silniček
4) Regulace potoka	7) Stavba 2 bytových domů

Veškeré tyto body jsou hlavním naším programem, co provedeme – nevíme, jsme však všichni bez rozdílu toho mínění, že snahou naší bude důvěru našich spoluobčanů nezklamati a za vytyčeným cílem kupředu pokračovati. **Pro dobro obce však jen tentokrát pracovati, když nebudeme dbáti politických stran, nýbrž vzorně pracovati pro obce ze stanoviska hospodářského, nikoliv politického. A proto zanechme všech nesvárů a podejme sobě ruku k práci společné, plodné a nezištné, pracujme jen pro pokrok a rozkvět našeho města a budiž nám výstrahou rok 1880, co provedl s dráhou starosta Kallina, nezmeškejme opět něco, co bychom zase 50 let dobáněti museli.** Chci být pracovitým starostou, nikoliv vyvýšenou osobou, starostou práce a pořádku.

Bývalému obecnímu zastupitelstvu i představenstvu, hlavně pak panu starostovi Rieglerovi, který při svých 70ti letech snažil se co nejpoctivěji pro blaho obce pracovati, vydávám jménem městské rady upřímné díky a tisknu bodrou pravici bývalého pana starosty“.

- Jednou z priorit starosty Melkuse bylo řešení chudinské otázky: „Obcházení našich chudáků ze špitálu v pátek dům od domu chceme též upravit, poněvadž považujeme toto **žebrání našich chudáků v dnešní době za nedůstojné našeho města.** Žádný z našich občanů nemůže vědět, zda jednou nebude zahrán trpkým osudem do chudobince...“
- **Oprava radnice** byla zadána staviteli Karlu Babákovi.
- **Pomník padlých:** Starosta navrhuje, aby se s postavením pomníku posečkalo do té doby, až dojdou nové návrhy od sochaře Machatého z Rosic, a to proto, že finanční komisi se návrhy Ing. Axmana, ak. sochaře, nezamlouvají.
- **Regulace potoka** je podporována 70% subvencí „a je politováníhodno, že četní občané staví se z osobních důvodů proti této důležité věci“.
- **Zřízení městského muzea:** Pan inspektor Jan Tiray se osobně zúčastnil schůze městského zastupitelstva, konané 25. července 1924, aby po „delší řeči“ o dějinách města osvětlil zastupitelům význam zřízení muzea pro jeho obyvatele. Udělil potřebné rady o způsobu umístění „drahocenných městských památek“, na které můžeme být právem hrdí. Potom sám daroval několik knih, vhodných pro zařazení do budoucích sbírek muzea. Odměněn byl bouřlivým potleskem.
- **Žádost o přiřazení dvoru Krevlic k našemu městu.** Tato žádost, podaná ZM již

15. 11. 1919, byla obcí Březské zamítnuta ze zástupných, procedurálních důvodů. Městská rada (MR) navrhuje, aby byla žádost podána k zemskému výboru a žádáno o změnu hranic s obcí Březské a „*přikatastrování pozemku k obci Lánice – Velká Byteš*“.

• **Snaha o změnu názvu města.** Okresní politická správa vyzvala všechny obce, aby si prohlédly nový lexikon obcí, v němž jsou uvedeny názvy všech obcí Čsl. republiky, včetně příslušných změn. Mezi jinými byla uvedena změna názvu našeho města, místo dosavadního „Velká Byteš“ název nový „Bíteš Velká“. MR navrhla, aby byla podána žádost o zrušení tohoto upraveného názvu „Velká Bíteš“ a byl ponechán dosud užívaný název „Velká Byteš“.

• **Rezignace starosty** na úřad starostenský a členství v obecním zastupitelstvu:

„...Následkem zamítnutí městskou radou a finanční komisí schváleného návrhu ve schůzi dne 18. prosince 1924, a sice jak upravení platu strážníka, tak i drahotního přídatku školníka a přidělení dříví zdejšímu obecnímu kronikáři a kustodu našeho musea, mimo toho následkem posledních událostí, kdy občané žalovali obec a kdy druzí občané je do žaloby švali, vzdávám se čestného úřadu starostenského jakož i členství v obecním zastupitelstvu a žádám Vás, abyste v zájmu obce a v zájmu svém tuto přijali...“.

1919 – 1923

RIEGLER KAREL

*13. 10. 1853

†9. 3. 1938

Narodil se 13. října 1853 jako druhý ze sedmi dětí Františka Rieglera, řeznického mistra ve Velké Bíteši a jeho manželky Anny, rozené Fuchsové. Po vyučení složil mistrovské zkoušky a úspěšně pokračoval v rodinném řemesle. Masný krám rodiny Rieglerů se nacházel v domě č.p. 3 na dnešním Masarykově náměstí. Ten zakoupil jeho otec, včetně uzenářských dílen, stájí a chlévů.

Zde žil nejprve se svou první manželkou Marií, rozenou Louckou, se kterou měl deset dětí, z nichž pouze čtyři se dožili dospělého věku. Podruhé se oženil s Marií, rozenou Příbylovou, dcerou bítešského listonoše Jana Příbyla a Františky, rozené Štátné. Z druhého manželství vzešly dvě dcery, Božena, nar. 1905 a Marie, nar. 1911. Starostou byl zvolen v prvním poválečném roce 1919 a tuto funkci vykonával až do roku 1923.

Zemřel 9. března roku 1938 na zápal plic. Během pohřbu se na jeho počest rozsvítilo nové, právě nainstalované, modernější veřejné elektrické osvětlení. Ve smutečním průvodu šel celý řeznický cech ve svých stejnokrojích.

Do funkce starosty byl ustaven 8. října roku 1919. Jednou z prvních aktivit jím řízené rady města bylo usnesení, které, v souladu s tehdy silnými protikatolickými náladami v nové svobodné republice, schválilo a doporučilo následující žádost: „*Pokrokové kněžstvo čs. republiky se*

domáhá zrušení nuceného bezžeství za kterýmž účelem žádá městskou radu o podepsání a doporučení a zaslání přípisu na ministerskou radu, ve kterémž žádá o zrušení nuceného celibátu“.

Ostatní vybrané aktivity městské samosprávy během jeho starostování:

- Jeho snahou bylo prosadit přivedení železnice do města. Byl to po předchozím váhavém přístupu bitešských „moudrých a opatrných“ přetěžký úkol. Proto se v říjnu 1919 konala U Vorla schůze „Železničního výboru“.
 - Dne 28. října 1919 byla uspořádána veřejná sbírka ve prospěch budování domovin válečným invalidům. Starosta doporučil MR dát na obecní tabuli vyhlášku o přijímání darů za tímto účelem. Obec sama přispěla z aprovizací pokladny 100,- K a z obecní pokladny 400,- K.
- (1. 11. 1919) Náměstek Robotka navrhuje, aby obec podala žádost o odloučení Janovic od Byteše. Návrh byl jednomyslně přijat.
- (6. 12. 1919) Ve zdejší obci byla u dobytka zjištěna slintavka a kulhavka. Radní Batelka byl pověřen prováděním desinfekce.
- (3. 1. 1920) Přípis Okresní pol. správy (OPS) jednající o změně hranic Krevlice – Byteš. Obec Břežské, jakož i velkostatek Náměšť reklamují proti žádosti o připojení Krevlic k Byteši. Usneseno trvati na žádosti.
- (28. 2. 1920) Přípis poštovního ředitelství v Brně: Autobusové spojení bude zavedeno pouze mezi Byteš a Brnem. Byteš se musí postarat o vhodnou garáž. Obce Domašov a Javůrek se nezúčastní.
- Byla podána žádost na „odpojení“ Velké Byteše od župy jihlavské a přidělení k župě brněnské.
 - K. Hustý navrhuje stavbu pomníku padlým vojínům. Je nutná dohoda se se zdejšími legionáři.
- (25. 4. 1921) Připravovala se stavba telefonní linky Náměšť – Velká Byteš – Osová Bítýška. Padly první návrhy na zřízení městského muzea.
- (12. 1. 1922) Zastupitelstvo projednávalo „Elektrizaci západní Moravy, a zřízení sv. elektrárenského.
- (26. 5. 1922) I taková byla Bíteš: Zastupitelstvo řešilo opravu Hrnčířské ulice. V rozpravě padly následující návrhy, jako např.: „...Aby močůvka z jednotlivých domů do ulice nevytékala“.
- V sobotu 13. ledna 1923 v 5 hod. večer byla uspořádána slavnost „Zahájení elektrického osvětlení ve Velké Bíteši (pozvány všechny obce v okrese + Náměšť, Křižanov a p. místodržitelky rada Král). Obj. 50 plakátů, hudba zbraslavská.
- (23. 3. 1923) ZM jednohlasně schválilo stavbu „obecního domu obytného“ za účelem řešení bytové nouze a pořízení „polohového plánu“ (dnes územního plánu). Starosta navrhuje stavbu 2 bytových domů: „...a to jeden před měšťankou na tržišti a jeden na koupěném pozemku vedle sokolovny. Doporučuje však stavbu obou domů a poukazuje, že **jest povinností všech občanů starati se o zvětšení a povznesení svého města a míti na mysli zvelebení jeho, které jest v tom samém rozsahu jak bylo před sty lety, ba naopak ještě zmenšeno“.**

V domě č. 18 na náměstí bylo Jelínkovo pekařství. Majitel se nevrátil z I. světové války a vdova si vzala pekaře Antonína Tučka, který se skvěle zhostil nastalé situace a dobře vedl celý podnik i hospodářství do doby, než syn František z vdoviny prvního manželství dospěl.

1925

(9. 4. 1925) 1. zápis nového starosty v knize ZM.

Volba starosty: Byla velice vyrovnaná. V 1. kole obdrželi oba kandidáti Antonín Tuček a Jan Svoboda 12 hlasů z 24 odevzdaných. Ve druhém kole získal Jan Svoboda 11 a Antonín Tuček 12 a stal se starostou (1 lístek byl neplatný). I. náměstkem byl zvolen Antonín Večeřa, II. František Brym. Dalším radním byl zvolen Karel Klusák.

- Projednány záležitosti **stavby pomníku** po padlých vojínech: Umístění jmen padlých, nápis, věnování, vložení pamětního spisu a zřízení řetězů. Městská rada (MR) navrhla nápis na pomník: „*Na rovech Vašich nám nový život vzrostl*“.

(24. 7. 1925) Udělení koncese k provozování periodické **dopravy osob automobilem** na trati Tišnov – Deblín – Velká Bíteš – Osová Bítýška a zpět. Přidělení **bytů v obecním domě**, nájemné, domácí řád aj.

- Přípis OPS a stanovení náhrady nájemníkům za odstoupení pozemků k **regulaci potoka**. (Manželé Daškovi a Geisselreiterovi podali stížnost proti stanovení náhrady za postoupené pozemky k regulaci).

- MR doporučila vyslat zástupce na ZME v Brně za účelem podání bližších zpráv ohledně **hrazení nákladů na výstavbu elektrické sítě**.

- Okresní silniční výbor zasílá přípis ohledně postoupení částí **pozemků ke stavbě dráhy Plzeň – Brno** zdarma. Zdarma přislíbeny pouze obecní pozemky.

- „**Kostelní konkurenční výbor velkobítešský**“ přijal do služeb varhaníka, který dostává od obce deputátní dříví. Farnímu úřadu byly zamítnuty vyšší dodávky dříví.

- Funkcí obecního **kronikáře** byl pověřen p. Karel Brod, řídící uč. v. v., za 6 m³ dříví ročně.

1926

(18. 12. 1926) Zadání úpravy ramp a zvýšení silnice u nově postaveného mostu přes regulovaný potok „Bítýška“ v tahu silnice V. Bíteš – Náměstí a V.B. - Zastávka. Celkový náklad asi 20 000 Kč.

1927

(12. 2. 1927) OZ se usneslo jednohlasně, aby byl proveden 40% **výkup státní autobusové linky** Velká Bíteš – Brno v částce 72 800 Kč. (Použit výtěžek cenných papírů obce i silniční správní komise, cenné papíry města Brna a.j.)

- **Vrška Rudolf**, nar. 12. 2. 1902 v Brně, žádá o udělení zubotechnické koncese ve V. Bíteši, podpořeno jednohlasně.
 - Musejní spolek ve Velké Bíteši žádá obec o 5 000 Kč na nákup starožitností.
- (26. 3. 1927) Udělení koncese k periodické přepravě osob automobilem na trati **Tišnov – Velká Bíteš – Velké Meziříčí**. Žádá Stanislav Šterba z Deblína – jednohlasně doporučeno. Současně povolena koncese na trať **Deblín – V. Bíteš** p. Ladislavu Slezákovi.
- OZ se jednohlasně usneslo aby na místo definitivního ředitele na zdejších školách měšťanských bylo uděleno **Vilému Jirákovi**, dosavadnímu zatímnímu řediteli - (ze šesti uchazečů).
 - Složitě projednávání záležitosti odkupu lesů od velkostatku Náměšť nad Oslavou.
 - OZ povolilo **rozšíření stávajícího koupaliště** o 10 m směrem k V. Bíteši.
 - Bylo vyhověno žádosti fy Vacuum Oil Company a.s. Brno o **postavení benzinového čerpadla** před domem č. 8. (obchod Ladislava Jelínka).
- 1928
- Poštovní úřed ve V.B. žádá o **úpravu náměstí před budovou pošty**, aby k ní mohly zajíždět poštovní autobusy. MR navrhla místo před domy č.83 a č. 81 předládit, na což přispěje p. Karel Jelínek a p. Jaroslav Jelínek.
- (8. 6. 1928) OZ projednává záležitost **uvítání pana prezidenta T.G. Masaryka** při jeho zájezdu do Velké Bíteše dne 17. června 1928. V neděli 17. června 1928 se účastnili hasiči zdejší i z okolních obcí v parádních uniformách slavnostního uvítání pana prezidenta republiky Tomáše G. Masaryka, který se v našem městě zastavil na cestě od Velkého Meziříčí k Židlochovicím. Na tribuně před radnicí vítal prezidenta Josef Ráček z Křoví čp. 59 za okresní starostenský sbor spolu se starostou Velké Bíteše **Antonínem Tučkem**.
- **Vyúčtování** „slavnosti při zájezdu p. prezidenta do V.B.“ - 3 811,80 Kč. Při této příležitosti byl zřízen **Masarykův fond**.
- 1929
- Rozhodnuto o těchto stavebních úpravách: 1. Zřízení chodníků a rigolů v Růžové ulici, 2. Úprava ulice Peroutkové 3. Úprava ulice mezi domy č. 10 a 12 po dům č.80. 4. Úprava ulice v Janovicích (od č. 15 po č. 59 a dále od domu č.13 až po dům č.6). 5. Úprava ulice „*V Krámích*“ - od radnice až po dům č.99.
 - Zřízení „**Masarykův jubilejní fond**“ na podílení chudých žáků školními potřebami při obci Velká Bíteš“.
- 1930
- Bylo zažádáno o vypracování plánů na **stavbu moderní kruhové pece** pro městskou cihelnu.
- (3.5.1930) Evženu Šilbergrovi, Velká Bíteš č. 128, byla udělena **elektrotechnická koncese**.
- Josefu Jarošovi z Ocmanic byla udělena koncese k periodické autodopravě na trati **Velká Bíteš – Hrotovice**.
 - Na hřbitově byla vyznačena **místa pro „jinověrce** a pro osoby „bez vyznání“.
 - **Tomáši Raušovi** byla udělena hostinská koncese na dům č.12 ve V. Bíteši.
 - Snaha o zahájení přípravných prací pro stavbu **Živnostenské školy pokračovací** ve V. Bíteši narazila prozatím na neochotu směnít pozemky (radní Jan Svoboda).

1931

(1. 9. 1931) Změna tratě periodické dopravy osob. Velké Meziříčí -Ruda – OB – VB na **Velké Meziříčí – Dolní Radslavice- Březejc – Ořechov – Osová Bítýška – Vlkov – Velká Bíteš.**

- Předložení nabídek na stavbu **živnostenské školy** a zadání stavby. Starosta: „*Stavba školy je již odhlasována a v dnešní schůzi se jedná o zadání jednotlivých prací. Jedná se s místními staviteli Karlem Babákem a Hynkem Kédou o slevu 36 000 Kč z prací, které jim zadány býti mají.*

1932 – 1933

KOTÍK VLADIMÍR

*21. 7. 1875
†17. 10. 1955

Byl mladším synem barvíře a pozdějšího starosty města Antonína Kotíka, což předurčilo jeho životní dráhu. Po studiu na německé reálce v Brně pokračoval v odborném vzdělání v Liberci na Státní živnostenské škole, obor barvířství. Po studiích pracoval s otcem v barvířské dílně. V r. 1907 se v živnosti osamostatnil a provozoval ji až do r. 1943. Významná byla jeho činnost v TJ Sokol. Rok po založení jednoty, tj. r. 1896, přijímá funkci pokladníka, později místostarosty a v letech 1910 – 1914 a 1919 – 1921 je zvolen starostou Sokola.

Pro svoji vlasteneckou a protiválečnou agitaci byl zatčen a v letech 1915 – 1918 vězněn. Po zániku monarchie byl amnestován a pokračoval až do konce 30. let v sokolské jednotě jako člen výboru, ve spolku čtenářském a divadelním. V meziválečném období byl dlouholetým členem zastupitelstva města, v letech 1932 – 33 byl zvolen starostou. Tradici bítešského modrotisku připomíná stálá expozice v městském muzeu s ukázkami vzorovaných textilií a tiskařských forem. Strojní vybavení Kotíkovy dílny převzala rodina Dancingerova v Olešnici na Moravě, která modrotisk vyrábí dodnes.

První schůze nově zvoleného zastupitelstva se konala 16. dubna 1932 a nový starosta Vladimír Kotík prohlašuje:

*„...že pokládá za svoji povinnost poděkovat bývalým členům městské rady, finanční komisi i obecnímu zastupitelstvu za veškerou jejich činnost, která zajisté byla dobrá a že každý jednotlivec hleděl svoji povinnosti zadost učiniti. Mimo jiné byla provedena **regulace potoka, opraveny obecní cesty, postavena autogaráž a v poslední době kruhová cihlářská pec.** Že zápasiti se muselo s finančními prostředky, je jasno a bude nyní na našem novém zastupitelstvu hleděti, by započatá díla byla zdokonalena.*

*Bude zapotřebí dbáti toho, by v brzké době došlo ke stavbě **ŽIVNOSTENSKÉ ŠKOLY**, která bude vítána nejen synkům z řad živnostnictva, ale i z řad zemědělců, státních zaměstnanců, dělníků apod. Netřeba báti se velkého přetřetížení obce, když všichni splní svoje čestné*

závazky, že určitými obnosy přispívati budou na zdolání úroků amortizace z výpůjčky na školu tu...Značný obnos pohltil i nový kus lesa, který získán byl po velkých obtížích.

*Nesmíme přiblížeti zcela lhostejně dnešní **NEZAMĚSTNANOSTI**, která se stala světovou událostí. Každý z nás musí mít alespoň poněkud sociální citění neb každý musí si představit, co znamená hlad obzvláště u těch, kteří vidí svoje děti hladověti... Náš stát pochopil, že nutno nezaměstnanosti co nejvíce odpomáhati, a proto i u okresního našeho úřadu založen jest spolek pro péči o nezaměstnané a prosím Vás, by každý dle své možnosti vstoupil za člena... V městě našem založena jest odbočka spolku toho, jenže bohužel až doposud stali se ponejvíce členy skorem ti nejhudší, tj. dělníci...*

***Dráha PLZEŇ – BRNO** nalézá se nyní ve velmi dobrém stavu a nyníjší velká nezaměstnanost pomáhá vydatně tlačiti. Dráha postavena bude **za americké dolary**... Nesmíme tedy již dnes pochybovati a doufáme, že pak naše staroslavné město nabude své dřívější slávy a i svého bývalého blahobytu pro všechny vrstvy našeho obyvatelstva.*

Zanechme nyní všech osobních záští, pracujme pilně, abychom si zasloužili důvěru našeho voličstva“.

Pod jeho vedením odhlasovalo zastupitelstvo dne 5. 10. 1932 rezoluci, navrženou J. Sedlákem, ve které „...odsuzuje útok zaměstnavatelů na snížení mezd o 15% u horníků a kovodělníků v revíru rosicko-oslavanském a vyslovuje vřelé sympatie dělníkům...“.

Poznámka autora: K tomu není co dodat. Výstižnější popis charakteru člověka i doby ve které žil, historik nenapíše. Nezbyvá než smeknout před těmito prostými lidmi, kteří takto přistupovali k výkonu funkce, k práci pro veřejnost!

1933 – 1941

PEŠKA VOJTĚCH

*27. 11. 1887

†23. 6. 1948

Narodil se na Hané roku 1888. Vystudoval Střední hospodářskou školu v Přerově a pracoval jako příručí na velkostatku. Za I. světové války bojoval na ruské frontě, byl zajat, vstoupil do legií a do nově vzniklé Československé republiky se vrátil až v roce 1921. Po návratu z Ruska pracoval Vojtěch Peška jako odborný učitel, od roku 1926 profesor Hospodářské školy ve Velké Bíteši. Kromě vyučování na hospodářské škole se věnoval propagaci nových zemědělských metod, zavádění nových odrůd plodin i zvířectva nebo radil v uspořádání hospodářských budov. Seznamoval rolníky s těmito novinkami formou přednáškových cyklů.

V roce 1924 se oženil s dcerou obchodníka Uhlíře, Marií. Z tohoto manželství vzešly dvě dcery. Po odchodu ředitele bítešské hospodářské školy Bohuslava Kříže se stal jeho nástupcem. Do funkce starosty Velké Bíteši byl zvolen v roce 1933. II. světová válka zastihla Vojtěcha Peška ve funkci starosty města Velké Bíteše. Protože nedal ihned po okupaci odstranit pomník prvního prezidenta ČSR T. G. Masaryka z náměstí, byl roku 1940 zatčen gestapem a šest týdnů vězněn v Jihlavě. Po návratu z Jihlavy se na post starosty již nevrátil a po celou válku nadále vedl bítešskou hospodářskou školu.

Roku 1948 onemocněl chřipkou a zemřel na zápal plic. Byl zpopelněn v brněnském krematoriu, urna byla uložena do rodinné hrobky. Vojtěch Peška byl čestný, poctivý a pracovitý člověk a uvědomělý občan. V hudebním kroužku Sokola hrál na violoncello a zpíval ve sboru.

Činnost starostenská

Úvodem: Pod Peškovým vedením bylo v protokolech ze zasedání obecního zastupitelstva uváděno **jmenovitě** - jak kdo hlasoval!

- Projednání koupě nákladního automobilu pro cihelnu. Nová kruhová pec v městské cihelně byla mnohem výkonnější a většina zákazníků při koupi cihlářského materiálu požadovala také odvoz.
- Opakovaně byl řešen problém zásobování živnostenské školy vodou a odvedení splaškových vod.
- V lese u „Vrtaného sádu“ byla postavena budka.
- Projednání otázky zřízení koupaliště.
- Došlo k rozšíření a zkvalitnění veřejného osvětlení.
- Čistící šachty a kanalizace na jatkách.
- Rozdělení fondu pro stavbu dráhy **Brno – Tetčice**. Obnos 1 500,- Kčs, vyplacený městu V.B. byl uložen u Spořitelny města Velké Bíteše.
- Vodnímu družstvu ve V.B. byl zastupitelstvem poskytnut příspěvek 1 200,- Kč na zřízení **melioračního plánu**.
- Problematické **zásobování škol pitnou vodou**. MR bylo vytknuto, proč nerealizovala celý projekt vodovodního zařízení v horní části města tím způsobem, aby všichni občané této části měli možnost připojení a mohli pobírat čistou pitnou vodu. Starosta to zdůvodňuje naprostým nedostatkem finančních prostředků.
- Byly přidělovány lístky **státní stravovací akce**, k jejichž rozdělování měl být svoláván odbor sociální péče. J. Sedlák připomíná, že za použití těchto lístků se konají obecní práce. Starosta vysvětluje, že při těchto pracích byli zaměstnání převážně otcové rodin. Pro měsíc duben 1933 byly Velké Bíteši přiděleny OÚ **stravovací lístky** pro nezaměstnané v hodnotě 1 000,-Kč, Velkému Meziříčí za 30 000,- Kč – křiklavý nepoměr! Projednání záležitosti **zavedení almuženek** ve Velké Bíteši. Zavedeny almuženy po 10 a 20 hal.
- (19.10.1934) **Vysázení Tyršovy ulice** ovocnými stromy. Stavba vodní nádrže – rybníka.
- OZ se usneslo všemi hlasy, aby ulice ke Košíkovu byla přejmenována na **ulici Josefa Hybeše**.
- Na hřbitov bylo pořízeno nové vodovodní vedení.
- V srpnu 1935 se stalo **politováníhodné neštěstí**. Sesuv půdy v obecní cihelně zasypal 5 dělníků, z nichž 3 se již nepodařilo zachránit. Vypraven byl „střední“ pohřeb na účet obecní cihelny.
- 18. září 1937 v 7 hod večer se konal v kreslírně měšťanské školy „*Pietní projev městského zastupitelstva k úmrtí prvního prezidenta osvoboditele, čestného občana města Velké Bíteše*“.
- Byl ustaven **výbor na postavení pomníku** prezidentu osvoboditeli TGM.
- V předtuše II. svět. války, za všeobecného nadšení pro obranu republiky schválilo ZM nákup **stříbrné polnice** pro Čsl. armádu za cenu 1000,- Kčs.
- Bylo zrušeno místo **obecního vodáka** – obkládání obecních kašen bude obec provádět sama?
- 19. prosince 1939 se **obecní zastupitelstvo usneslo všemi hlasy zrušit čestné ob-**

čanství bývalému prezidentu republiky Dr. Edvardu Benešovi!!! (Peška nepřítomen). Tím bylo zrušeno „slavné“ usnesení z 15. 12. 1918 o udělení čestného občanství TGM a j. Toto usnesení je „pro jistotu“ zapsáno a podepsáno také v německém jazyce.

- Při měšťanských školách byl zřízen jednorocní kurz pro školní rok 1940/41. Město hradilo veškeré náklady.

1941 – 1945

HEMALA JAN

*27. 1. 1898

†19. 5. 1976

Absolvoval čtyři roky učitelského ústavu s maturitou. Do Velké Bíteše přišel v září 1923 jako učitel na měšťanskou školu pro chlapce a dívky. Oženil se s učitelkou Annou Zavřelovou, se kterou měl syna Romana, pozdějšího populárního herce*. Po návratu z 1. světové války se zapojil do spolkové činnosti. Zastával funkci starosty 41. hasičské župy Brožovy, byl členem výboru Moravské zemské jednoty hasičské v Brně. Pracoval v TJ Sokol, v roce 1937 se stal zastupujícím a posléze řádným ředitelem obecní školy a v letech 1941–45 působil ve funkci starosty našeho města. V roce 1945 odešel do brněnského okresu, kde působil jako ředitel Měšťanské školy v Želešicích, později v Ořechově a ve Střelících. V roce 1958 se jako důchodce vrátil do Velké Bíteše, kde v roce 1976 zemřel. Je pochován vedle manželky na starém hřbitově.

) Roman Hemala, (11. 1. 1925 Velká Bíteš, † 26. 5. 2005 Praha). Maturoval na Gymnáziu ve Velkém Meziříčí v roce 1944 a po válce studoval na Dramatické konzervatoři v Brně, kterou v roce 1948 ukončil absolutoriem. První angažmá měl v Praze v divadle S. K. Neumana (dnes Pod Palmovkou). Po další sezóně odchází do Brna a sedm let hraje v Divadle Bratří Mrštíků. V roce 1959 se vrací do Prahy, účinkuje v divadle ABC u Jana Wericha. Na dlouhá léta až do odchodu na odpočinek se stává členem Městských divadel pražských.

Činnost starostenská

1941

(29. 5. 1941) Obecní zastupitelstvo (OZ) se usneslo všemi hlasy zrušit název Masarykovo náměstí, jakož i usnesení OZ, jímž byl tento název stanoven. „*Náměstí toto podrží sobě bývalý název „Náměstí“.*

- Byl schválen příspěvek na pořízení projektu pro stavbu silnice k Vlkovu.
- Schváleno jednohlasně, aby nádraží ve Vlkově neslo název „Velká Bíteš“ z důvodu usnadnění a zpřehlednění odesílání zásilek živnostníkům do (z) různých nádraží kolem Velké Bíteše.
- Podána žádost o výpůjčku u Spořitelny města Velké Bíteše na stavbu činžovního domu.
- Ministerstvo sociální a zdravotní správy udělilo městu podporu na nadstavbu obec. domu č. 42.

- Byl zřízen jednoroční kurs (IV. třída) při měšťanských školách na školní rok 1941/1942.

(12. 9. 1941) OZ vzalo na vědomí výměr OÚ V. Meziříčí týkající se stavby benzinové čerpací stanice před domem Matěje Crhy č. 58.

- Rozběhly se přípravné práce na stavbu koupaliště v Chobůtkách. Bylo schváleno usnesení MR o přemístění muzea a archivu.
- Ošetřovatel J. Odvářka byl odměněn za vzorný chov plemených býků.

1942

- Byla stanovena pracovní povinnost na odstraňování sněhu na všech okresních silnicích: 3 pracovní dny pro všechny muže ve stáří od 18 – 60 roků, pokud neprokáží, že jsou k této službě neschopní. Náhrada za neodpracovaný den (8 hod) činí 30,- K.
- Ing. Karel Staller daroval 3 000,- K na obecní chudé.
- Zakoupení reproduktorů k rozhlasovému zařízení.

1943

- Byly schváleny náklady na přemístění berního úřadu do obecního domu č. 209.
- OZ schválilo pronájem vodní nádrže zvané „Plivátko“, zřízené na louce v kat. území V. B. Lánice rybářskému spolku ve Velké Bíteši na dobu 13 roků.
- Stavba kanalizace od živnostenské školy.

1944

- Ministerstvo financí v dohodě s ministerstvem vnitra vyhovělo návrhu min. zemědělství a převedlo lesního revidenta Vladimíra Kafku do služeb města Velké Bíteše.

1945 – 1946

MALÝ KAREL

*9. 9. 1892

†1. 12. 1957

V poválečné době, kdy po velkém zklamání z politiky byl národ plný naděje v lepší budoucnost, se Karel Malý stává starostou vlastně náhodou.

Dne 1. srpna roku 1945 se konala volba předsedy místního národního výboru (dále MNV) a I. a II. místopředsedy. V tajné volbě obdržel Fikr Josef 13 hlasů, Malý Karel 9 hlasů a Nekuda Jan 1 hlas. Starostou byl tedy zvolen Josef Fikr, který však funkci nepřijal pro zaneprázdnění provozováním živnosti. Po delší debatě uznali zastupitelé jeho důvody a navrhli volbu novou, tentokrát aklamací. Jednohlasně byl zvolen Malý Karel, garážmistr ve výslužbě. Pokračovala volba místopředsedů - prvním se stal Buchta František, obvodní montér, a druhým Nekuda Jan, dělník.

Za další členy rady MNV byli zvoleni: Jelínek František, pekař; Jeřábek František, kamnař; Fikr Josef, strojní zámečnický; Lexa Jan, okr. strážmistr; Holík Antonín, kovář a Rosendorf Jan, který se členství v radě MNV vzdal.

Činnost starostenská

Na 1. pracovní schůzi MNV 31. srpna 1945 navrhuje K. Veleba obnovení čestného občanství města Dr. Edvardu Benešovi, prezidentu republiky, které mu bylo nuceně (jednohlasně!) během Protektorátu odebráno. Obecním cestářem byl zvolen Doubek Ludvík. Byl rozdělen příspěvek místním, bombardováním poškozeným občanům. U ministerstva spravedlnosti bylo intervenováno v záležitosti zrušení okresního soudu ve Velké Bíteši. Zastupitelům byl předložen výnos ministerstva vnitra, týkající se výplaty srážek obecním zaměstnancům, kteří neobstáli při zkoušce z němčiny. Dvěma ze tří jmenovaných byl zaražen postup?!!! Navrženo, aby město převzalo záštitu při „Křčově memoriálu“, konaném 8. a 9. září t.r. Byly zakoupeny elektromotory pro obecní cihelnu. Žaloudek J. poukázal na obtíže při přechodném ubytování ruských vojinů a navrhuje, aby k tomu účelu byla v domě č. 86 zřízena noclehárna.

Slavnostní schůze MNV se konala 6. listopadu 1945 v sále „Lidového domu“ ve Velké Bíteši č. 59. Po vyslechnutí předsedova projevu o významu VŘSR následovaly dva hlavní body programu:

1. Slavnostní obnovení jmenování pana prezidenta ČSR dr. Edvarda Beneše čestným občanem města Velké Bíteše. Návrh schválen (opět všemi hlasy) za dlouhotrvajícího, bouřlivého potlesku.

2. Pojmenování horního náměstí města Velké Bíteše názvem: „Náměstí Stalinovo“. Na schůzi MNV dne 9. listopadu 1945 byl dán návrh na umístění pamětní desky se jmény Němci popravených a v koncentračních táborech umučených zdejších občanů. Velitství „Junáku“ ve Velké Bíteši požádalo o přidělení místnosti v hasičské zbrojnici a o pronajmutí budovy na Letné. Požadavkům bylo vyhověno. Vedení spořitelny informovalo o darech poskytnutých městu.

V lednu 1946 zamítlo plénum MNV vrácení čsl. státního občanství pí Irmtraud Skřičkové. Na vědomí byl vzat přípis Ing. Františka Hofmeistra z Rožmitálu, ve kterém sděluje, že vede opět jednání o vybudování hlavní železniční trati Plzeň – Brno, která má procházet městem Velké Meziříčí. Je-li o tuto trať ještě zájem, má mu být zaslána plná moc k zastupování města Velké Bíteše. Doporučuje zaslat prohlášení ministerstvu dopravy, čsl. generálnímu štábu, Zemskému NV a ONV. Bylo diskutováno, že stavba dráhy byla mezitím posunuta na Tišnov a je velmi nepravděpodobné, že by byla povolena stavba nové trati. K usnesení nedošlo.

1946 – 1948
1954 – 1957

ŠILDBERGER EVŽEN

*1. 2. 1903
†23. 8. 1983

Narodil se v Přibyslavicích u Velké Bíteše v roce 1903 jako syn elektromontéra. U svého otce se také vyučil řemeslu. Do Velké Bíteše přišel v roce 1926 jako tříadvacetiletý obvodní montér ZMĚ, následně se osamostatnil jako instalatér a obchodník s elektrospotřebiči, obchod měl v pronájmu v domě čp. 4 na náměstí.

V roce 1929 se oženil se slečnou Sedmíkovou, dcerou dělníka z Rudky. Z manželství vzešel syn Evžen. Po předčasném odchodu mladé manželky v roce 1934 se Evžen Šildberger oženil po druhé, a to s Marií Filipinovou. Z tohoto manželství vzešla dcera.

Od roku 1927 byl činný v místní organizaci sociálně demokratické strany. V roce 1931 se stal členem Rady města Velké Bíteše. Po dobu 26-ti let se věnoval práci na radnici. Byl členem rady města, náměstkem starosty, a to střídavě až do okupace. V letech okupace vykonával po

celou dobu funkci náměstka starosty. Po osvobození se stal předsedou Městského národního výboru, a to hned dvakrát. Poprvé v letech 1946 – 1948 a podruhé v letech 1954 – 1957.

Podzim života strávil v rodinném domku po první ženě v Rudce u Rosic. K jeho osmdesátým narozeninám, připadajících na 28. ledna 1983, mu město Velká Bíteš udělilo čestné občanství.

Činnost starostenská

E. Šildberger byl kandidátem sociálně demokratické strany a starostou byl zvolen 5. července 1946 na ustavující schůzi obnoveného MNV ve Velké Bíteši. Prvním náměstkem byl zvolen Musil Josef, druhým náměstkem Fikr Josef. Ostatními členy rady se stali: Holík Antonín (SL), Jelínek František, Nekuda Jan, Svoboda Václav (KSČ) a Veleba Karel (SD). Velký důraz byl kladen na volbu finanční komise, která byla složena z členů a jejich náhradníků navržených volně a ze stejného počtu navrženého ONV ve velkém Meziříčí.

Byly instalovány nové reproduktory místního veřejného rozhlasu. Výnosem Zemského národního výboru (ZNV) v Brně byla městu poukázána částka 700 000,- Kčs na odstranění trosk a sutí z bombardování na konci války. Předseda usilovně jednal o tom, aby vlkovské nádraží bylo přejmenováno na nádraží VELKÁ BÍTEŠ – VLKOV. Předseda ONV ve Vel. Meziříčí byl však zásadně proti, aby budoucí stanice nesla jméno Velké Bíteše. MUDr. Tatjana Remy – Efremová (ruská šlechtička a porevoluční emigrantka), obvodní lékařka v Klášterci nad Ohří, požádala MNV o možnost usadit se ve městě a provozovat lékařskou praxi; vyhověno a bytová komise pověřena přidělením bytu a ordinace. Celková situace v radě i plénu MNV nebyla dobrá, na nesolidní jednání některých členů a na nutnost respektování starosty upozornil Václav Svoboda, načež starosta povstal a prohlásil, že na svoji funkci rezignuje. Rezignace nebyla přijata.

Rafinerie minerálních olejů, národní podnik Praha I, požádal o povolení umístit na náměstí benzinovou čerpací stanici – vyhověno. Kladně byla vyřízena žádost Leopolda Almera o povolení pobytu v ČSR. Jaroslavu Rousovi byla udělena koncese k nepravidelné, nehromadné dopravě osob.

Bylo schváleno zakoupení kolového mlýna a jiného zařízení pro městskou cihelnu. Usneseno všemi hlasy o (přípis RM ze dne 13.2. 1947) přidělení částky 6 000,- Kčs na zhotovení pamětní desky padlým občanům města V. Bíteše. Schválena byla oprava zdiva a fasády hasičské zbrojnice.

Člen MNV Jaroslav Sedlák informuje, že v rámci industrializace Vysočiny je pro Velkou Bíteš ministerstvem průmyslu povolena částka 3 miliony Kčs na zřízení odbočky některého národního průmyslového podniku. Nutno vyčkatí rezortní komise, která určí, jaký průmyslový podnik bude ve městě zřízen. Poledna B. vyslovil MNV poděkování hasičského sboru za převzetí zástity při oslavě 75 let jeho trvání.

Na schůzi MNV dne 12.12. 1947 bylo schváleno jmenování zástupců k provedení přípravných prací k vytvoření lesního družstva. Při MNV byla ustavena mimořádná vyživovací komise. Proběhla první komplikovaná jednání s právníkem dr. Richardem Pekou, zastupu-

jícím majitele pozemků (A. a J. Kožešníkoví, M. Bromová) vhodných ke stavbě budoucího průmyslového závodu.

Dne 6. 2. 1948 byla vzata na vědomí výpůjčka na investice v roce 1948. Probíhala další složitá jednání o pozemcích pro průmysl. Jednalo se také s Tomášem Raušem a Františkem Hedejou. Firma BRUNHOFER, jevící zájem o stavbu nového závodu, dala termín do 15. února 1948. Pro tento účel nabídl obci Vladimír Kotík vlastní pozemek, který však po zhlédnutí nevyhověl. Nato byl přečten dopis od ministerstva, v němž je pro účel „přemístění průmyslu“ do Velké Bíteše vyčleněna částka 800 000 Kčs. Člen MNV František Konečný nabídl záměnou svůj pozemek.

Schůze MNV, konaná 30. dubna 1948, již byla poznamenána únorovými událostmi. Zahájil ji I. místopředseda Josef Musil a přečetl výnos ONV ve Velkém Meziříčí z 20. 4. t. r., jímž byl předseda MNV Evžen Šilberger zbaven funkce a současně bylo uloženo, aby byla provedena nová volba předsedy. Po tomto sdělení poděkoval E. Šildberger za spolupráci všem, kteří s ním v MNV působili, popřál mnoho zdaru svému nástupci a odešel. Slova se ujal Jaroslav Sedlák a prohlásil, že bývalý starosta se o jemu svěřenou práci staral svědomitě, jeho práce byla dobrá a pro všechny občany prospěšná.

1948 – 1950

NEKUDA JAN

*14. 8. 1893

†24. 5. 1968

Bítešský rodák Jan Nekuda se narodil v roce 1893 v domě v ulici Za Loukama jako syn textilního dělníka. Po absolvování Městské školy ve Velké Bíteši následoval svého otce v brněnských textilních továrnách. Po I. světové válce se oženil s Aloisíí Fialovou ze Skřínářova a pracoval jako střel mistr. Z manželství vzešly dvě dcery, jedna vystudovala učitelství a následně působila ve Znojmě, druhá zůstala ve Velké Bíteši a byla zaměstnána v autobusové státní dopravě - ČSAD. Po založení bítešské organizace sociálně demokratické strany se stal Jan Nekuda jejím členem. Před okupací Československa působil ve stranických funkcích předsedy, jednatele a důvěrníka.

Během okupace se zachoval jako vlastenec a spolupracoval s odbojovými skupinami. Na půdě v městské škole přechovával zbraně, které pak před koncem války předal partyzánům. Ve svém obydlí ukrýval osoby hledané a pronásledované gestapem.

Od roku 1945 byl členem KSČ. Po roce 1948 se stal prvním předsedou místního národního výboru – MNV a v této funkci setrval do roku 1950. Zemřel v roce 1968, ve svých pětasedmdesáti letech.

Činnost starostenská

Předsedou MNV byl Jan Nekuda zvolen po nařízeném odvolání Evžena Šildbergera na plenární schůzi MNV konané 30. dubna 1948. Druhým místopředsedou se stal

František Kalina. Předseda znovu uznal zásluhy bývalého starosty stran „přemístění průmyslu“ do Velké Bíteše a prohlásil, že celou tuto záležitost bere na sebe. Informoval o svízelné situaci ve stavebnictví a doporučil svolat „schůzi všeho občanstva“ a tam vše vysvětlit. Prohlásil, že každý občan musí odpracovat 30 hodin na jakékoliv práci pro veřejnost. Dále navrhl, aby bylo uděleno čestné občanství předsedovi vlády Klementu Gottwaldovi a ministru průmyslu Zdeňku Firlingrovi.

MNV vzalo na vědomí návrh A. Žáka, aby každý člen MNV, který se bez řádné omluvy nedostaví včas anebo vůbec na schůzi, zaplatil pokutu 50,- Kčs. J. Sedlák znovu zdůrazňuje, aby bylo okamžitě započato s přípravnými pracemi pro „stavbu průmyslu“ ve zdejší obci, a to vypracováním projektu, opatřením potřebného kamene, vápna a jiného dosažitelného materiálu...(?).

Na návrh ONV byl vytvořen místní výbor národní fronty (MV NF). Byla schválena stavba kanalizace v ulici Zmola a dán návrh na zadání jímacích a sondovacích prací pro projektovaný městský vodovod. Bylo zadáno zhotovení zadávacích plánů a rozpočtu pro stavbu školního bytu pro učitele. Město zakoupilo putovní pohár v ceně 2 000,- Kčs a darovalo ho Okresnímu mysliveckému spolku ve Velké Bíteši jako putovní Cenu města Velké Bíteše při příležitosti střeleckých závodů, konaných 11. a 12. září 1948 ve Velké Bíteši.

Městským knihovníkem byl jmenován Václav Pěňčík, odborný učitel ve Velké Bíteši. Koncem roku 1948 byla schválena nabídka na dodávku dlažby a provedení chodníku v Tyršově ulici firmou Václav Koreis, dlaždicový mistr v Rosicích. MNV schválil zřízení Veřejné školy osvětové ve Velké Bíteši i s převzetím věcných výdajů na zmíněnou školu.

27. ledna 1949 se konala v hotelu Jelínek schůze pléna MNV, na které byl jako host přítomen Jaroslav Žák. Na programu bylo udělení čestného občanství Jaroslavu Sedlákovi, předsedovi KNV v Jihlavě, a Karlu Svitavskému, předsedovi KNV v Brně. V červnu t.r. byla schválena půjčka 375 000,- Kčs na přestavbu obytného domu č. 5 ve V. Bíteši. Předseda dále podal zprávu o přípravách na **stavbu průmyslové haly Vítkovických železáren** ve Velké Bíteši. Jednání pokročila tak daleko, že 14. června bylo konáno komisionální jednání za účelem schválení stavby! Byla schválena výpůjčka 200 000,- Kčs na provoz městské cihelny a oprava domu č. 86.

Čestné občanství bylo také uděleno předsedovi vlády Antonínu Zápotockému. Schváleno všemi hlasy, aby městská obec Velká Bíteš přistoupila za člena lesního družstva tvořícího se v Křoví. V únoru 1950 představil starosta nového vedoucího úředníka Oldřicha Reinohu. Městská kruhová cihelna byla převedena do majetku okresního komunálního podniku stavebního. Na vědomí byla vzata zpráva předsedy o znovuzřízení rybníků Silnického a Královského. Stavba tovární haly Vítkovických železáren pokročila natolik, „...že se započne s **instalací prvních obráběcích strojů**, které budou zapojeny do výroby a mezitím se bude pokračovati s výstavbou dalších dvou hal?!

S představiteli „Včely“ bylo dohodnuto, že od 3. července 1950 bude zřízena **výrobní masných výrobků** a porážkové centrum zůstane na městských jatkách. Pokračovala stavba chodníku v Tyršově ulici. Z hygienických důvodů byl vydán zákaz jízdy všemi vozidly Hrnčířskou ulicí.

Osud starosty Ignáce Ondráka, tak se původně jmenoval, byl pozoruhodný. Narodil se 1. ledna 1920 v srbském Bělěhradě, kam jeho otec, truhlářský dělník a bítešský rodák Ladislav Ondrák, odešel před první světovou válkou za prací. Poté žil s rodiči a svou o 4 roky starší sestrou v makedonské Skopii. Bulhaři v té době ztratili dominantní vliv na území a žili zde Srbové, Albánci, Makedonci a Slovinci. Později byla Skopie součástí Jugoslávie.

Ladislav Ondrák byl nadán „zdravým selským rozumem“, a proto byl po celý svůj život přínosem pro své okolí, kam ho jeho „dobrodružný osud zavál“. Ve Skopii postavil dům, ve kterém vybudoval truhlářskou firmu a zaměstnával do dvaceti truhlářských odborníků. Syn a dcera chodili ve Sko-

pii do českých i srbských základních a středních odborných škol. Když začala 2. světová válka, projevil Ladislav Ondrák opět svoji moudrost, když předvídal, že Bulharsko, které se přidalo na stranu nacistického Německa, obsadí opět Makedonii, aby uchvátilo jeho území jako cestu k Egejskému moři. Poslal proto svého syna Ignáce Ondráka do Československa ke svému bratru, Josefu Ondrákovi, protože měl obavu, že jeho syn české státní příslušnosti by jako cizinec mohl být odvelen do nacistických armád. Nemýlil se. Jak historie ukázala, makedonská Skopie se v roce 1944 stala partyzánským městem, městem odboje proti fašismu.

Období mládí v makedonské Skopii, kde byl obklopen svými vrstevníky, a to Srby, Makedonci, Albánci, Slovinci, Turky i Bulhary, s rozličnými národnostními kulturami i náboženstvím, ovlivnilo jeho osobnost natolik, že byl nadán velkou tolerancí, kterou ve svém profesním životě vždy dokázal zúročit ve prospěch všech. Neboť jak říkával, „vše je v lidech“, nehledě na jejich politickou příslušnost, náboženské přesvědčení ani rasu.

Po válce začal Ignác Ondrák (později mu začali říkat Hynek) pracovat v komunální sféře. Poté byl zvolen starostou. Doma jej navštěvovali jak spoluobčané, tak radní i zastupitelé. Např. profesor Kotík, dentista Příhoda a také farář P. Truhlář, který jej považoval za moudrého a mírumilovného člověka, i když za práva bítešských občanů se dokázal vždy doslova bít. Přestože byl ateista, nikdy nikoho neurážel a nepronásledoval kvůli jeho víře. Naopak nabádal méně tolerantní zastupitele, aby se takto i oni v hektické době jeho starostování chovali. Díky své mírumilovnosti a moudrosti lidí, kterými se v době svého působení na radnici obklopil, dosáhl toho, že většina občanů pracovala ve prospěch města.

Činnost starostenská

Hynek Ondrák byl zvolen předsedou MNV Velká Bíteš jednohlasně, dne 30. května roku 1957. Místopředsedou byl Tomáš Pelán a tajemníkem Benedikt Kéda. Dalšími členy rady

byli zvoleni František Konečný, Jaromír Kotík, Anna Březinová a Jan Špaček. Nutno podotknout, že v té době měl ve Velké Bíteši sídlo ONV (okresní národní výbor), jehož předsedou byl Ladislav Coufal.

Prvními úkoly tzv. „akčního plánu“ na rok 1957 bylo kromě dokončení socializace zemědělství – rozšíření sítě místního rozhlasu, oprava věžních hodin na budově radnice, oprava vozovky Pod Špitálem, dokončení úprav protipožární nádrže u Hüpschových a zlepšení čistoty ve veřejných prostranstvích a v ulicích města.

Velice důležitým prvkem v činnosti MNV bylo optimální „soužití“ s **novým závodem První brněnské strojířny** (PBS), který dosavadnímu malému zemědělskému městečku nabídl nečekané možnosti rozvoje, což budoucnost jednoznačně potvrdila. MNV využilo možnosti vybudovat vodovodní přípojku ze závodu PBS pro zásobování místního obyvatelstva pitnou vodou. V roce 1957 byla v PBS ve Velké Bíteši zavedena výroba plnicích turbodmychadel a tím se firma postupně stala jejich výhradním producentem nejen v ČR, nýbrž v celém „východním bloku“. Došlo k náboru nových zaměstnanců a nastartování nevídaného rozvoje města i celého regionu.

V Tyršově ulici byla zahájena výstavba 4 bytových jednotek pro Státní traktorovou stanici (STS). Zajímavým záměrem bylo vybudování sodovkárny na místě bývalého pivovaru. Výhodou oproti Náměšti byla kvalitní voda a vodovod v místě. Postupně a s velkým úsilím byl realizován záměr vytvořit pro místní drobné živnostníky podnik služeb města. JZD mělo v té době 128 členů a hospodařilo na 505 ha zemědělské půdy.

S velkou intenzitou byly zahájeny přípravy na **oslav jubilea 550-ti let od udělení městských práv Velké Bíteši**. Byla vytvořena komise (Kotík Jaromír, Fikr Josef, Sedláček Miroslav (řed. PBS), Jílek Rudolf, Denemark Jan, Fikr František, Šabata Miroslav ml., Chatrný Robert, Příhodová Marta, Večeřová Vlasta, Tuček Ludvík, Veleba Karel, Bojanovský Jaroslav, Hájíček Ludvík a Melichar Jaroslav), která byla pověřena uspořádáním důstojných oslav.

V roce 1957 byla zahájena přestavba „pivovaru“ na bytový dům obsahující 4 bytové jednotky a klubovní místnost. Přestavbu objektu, který byl majetkem čs. státu, zajistil nabyvatel - PBS V. Bíteš. K 1. lednu 1959 bylo dosavadních 26 zaměstnanců provozoven MNV převedeno do nově vytvořených služeb města. V akci „Z“ pokračovala přístavba školy. Některé úvahy nadřazených orgánů byly z „říše snů“, jako např. v roce 1963 plánované přemístění zemědělské školy ze zámku Osová a zřízení školního statku na Krevlicích se 160 zaměstnanci.

V roce **1960** došlo k velké územní **reorganizaci státní správy**. Malé okresy byly zrušeny a vznikly okresy mnohem větší. Velká Bíteš se sloučila s Košíkovem (včetně jeho osady Ludvíkov) a stala se součástí okresu Žďár nad Sázavou. Na ustavující schůzi nově zvoleného národního výboru byl Hynek Odrák opět zvolen jeho předsedou, František Vrba jeho náměstkem a Tomáš Pelán tajemníkem. Byla dokončena kanalizace v Kostelní ulici a za kostelem, pokračovala přístavba školy, v Ludvíkově byl dokončen kulturní dům a jednalo se o rozšíření jeslí.

V srpnu 1961 Hynek Odrák sdělil, že po ukončení studia na vysoké škole byl odvolán na jiné pracoviště, kde může svoje vědomosti lépe uplatnit a požádal plénum MNV o uvolnění z funkce. Slíbil ale, že bude pro město nadále pracovat ve funkci náměstka předsedy MNV.

Majestátný, nepřehlédnutelný, s podmanivým hlasem – tak působil tento bezkonkurenčně nejdéle sloužící starosta i rychtář, familierně nazývaný „Tomin“, na své okolí. Svým společenským naturelem a neformálním vystupováním dovedl městu získat četné příznivce, a tím i výhody.

Pocházel z dělnické rodiny, vyučil se automechanikem, následně pracoval ve Zbrojovce Brno a později ve Státní traktorové stanici ve Velké Bíteši. V roce 1953 se oženil se slečnou Růženou Oberreiterovou a společně vychovali dceru a syna. V letech 1961 – 1985 zastával funkci předsedy místního národního výboru. Stál v čele města v době největšího stavebního rozvoje: v průmyslové oblasti připomeňme stavbu nové výrobní haly První brněnské strojírny, v bytové výstavbě sídliště U Stadionu, v kulturní a vzdělávací sféře výstavbu kulturního domu, budovy základní školy a ve sportovní sféře fotbalový stadion, sportovní halu a ledovou plochu, v oblasti sociální založení nového městského hřbitova. Mnoha rodinám posloužil jako smuteční řečník při pohřbech jejich zemřelých členů.

Činnost starostenská

Jedním z prvních úkolů, které MNV pod jeho vedením řešil, bylo projektové a organizační zajištění **přestavby kina** v Lánicích na širokoúhlé promítání. Plánovací komise uvolnila pro rok 1962 částku 35 000 Kč na výstavbu tělocvičny, projekčně pojaté jako přístavba sokolovny, pro kterou se později ustálil název „**sportovní hala**“. V Košíkově byla svépomocí postavena čekárna.

Na ustavující schůzi nově zvoleného Místního národního výboru Velká Bíteš – Košíkov, konané dne 8. července 1964, byl Pelán Tomáš opět zvolen starostou, Ondrák H. náměstkem a Vrba F. tajemníkem. V tomto zápise je poprvé použita zkratka MěNV – městský národní výbor. V březnu 1965 byla uvedena do provozu prádelna, důraz byl kladen také na podporu výstavby rodinných i družstevních domů.

Začátkem r. 1967 odsouhlasila rada města (RM) vybudování **nového hřbitova** svépomocí, s využitím finanční sbírky. Do provozu byl uveden vodojem u „Divišovky“. V Týršově ulici byla provedena bezprašná vozovka. V Nové čtvrti začala stavba komunikace, umožňující rozsáhlou výstavbu rodinných domků. V Chobůtkách bylo vyčleněno místo pro stavbu 36 rodinných domků. Město finančně pomohlo fotbalovému oddílu se stavbou tribuny. V roce 1970 – 71 byl postaven „Dům potravin na náměstí“. V Ludvíkově byla vybudována vodní nádrž, byl položen chodník k PBS.

V roce 1971 byl Pelán T. znovu zvolen předsedou MěNV, Musil Josef místopředsedou a Ing. Alois Humlíček tajemníkem. Za kostelem v Nové čtvrti byla v akci „Z“ postavena

samoobsluha, pokračovala **stavba přivaděče vody** z Mostišťské přehrady a byla odsouhlasena podniková výstavba 54 b.j. PBS. Knihovna byla přemístěna do klubovny PBS v bývalém pivovaru. V akci „Z“ byl vybudován hospodářský dvůr. V důsledku otevření dálnice v úseku V. Bíteš – Brno byla projednána výstavba spojovací komunikace přes louky. Pokračuje výstavba nového hřbitova a byla schválena II. etapa **regulace potoka Bítýška**. Přípravovala se výstavba sauny, nové požární zbrojnice, požární nádrže v Košíkově, kanalizace v Hybešově ulici a parkoviště u PBS. V režimu investiční výstavby se staví **nová moderní pošta**, obchodní středisko na náměstí a veterinární středisko. Snahou RM je příprava projektové dokumentace pro smuteční obřadní síň.

V listopadu 1976 byl Tomáš Pelán opět zvolen předsedou MěNV, Marie Pernicová místopředsdkyní a Ing. Humlíček Alois tajemníkem. SBD Údolí V. Meziříčí začalo ve městě stavět byty pro své členy. Byla dokončena stavba **benzínové čerpací stanice**. Od 1. 7. 1980 vznikla nová politická obec Velká Bíteš, obsahující místní části: Bezděkov, Březka, Holubí Zhoř, Jáchymov, Jestřábí, Jindřichov, Katov, Košíkov, Křížínkov, Křoví Ludvíkov, Nové Sady, Níhov a Pánov. Dalšími důležitými objekty, vybudovanými do konce působení Tomáše Pelána ve funkci předsedy MěNV, byly již shora uvedené: nové výrobní haly PBS a sídliště U Stadionu, přimrazovací ledová plocha, „založení“ **nového hřbitova** a zejména pak **kulturní dům**, dokončený v roce 1985, již za starostování J. Rybníčka.

1985 – 1990

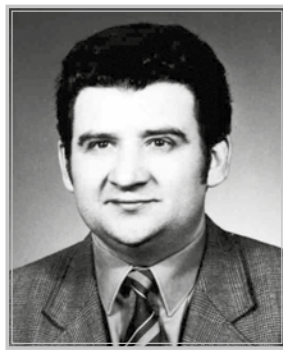
RYBNÍČEK JAROSLAV

*1. 11. 1942

Narodil se 1. listopadu 1942 v Košíkově. Po ukončení základní školy ve Velké Bíteši vystudoval Střední odbornou školu elektrotechnikou v Brně. Po absolvování základní vojenské služby pracoval jako mistr odborného výcviku. V roce 1965 se oženil se slečnou Marií Kubitovou a společně vychovali 2 syny. V letech 1970 až 1978 pracoval jako elektrikář na ropovodu (fa Benzina – Ropovod) a v letech 1978 až 1981 jako vedoucí přečerpávací stanice.

Od roku 1976 se angažoval ve veřejném životě a působil v samosprávných orgánech města Velké Bíteše. Nejprve jako poslanec – člen rady města a současně jako předseda Osadního výboru v Košíkově, v letech 1981 až 1985 jako uvolněný místopředseda a v letech 1985 až 1990 jako předseda MěNV ve Velké Bíteši. Po odchodu z komunální politiky navázal na své dřívější zaměstnání na „ropovodu“ a až do odchodu do důchodu v roce 2004 pracoval jako technik u fy MERO ČR, a.s. Ve veřejném životě se ovšem angažoval i nadále – v letech 1990 jako zastupitel za „Moravu“ a v letech 1998 až 2006 za KSČM.

V období jeho starostování měla V. Bíteš 14 místních částí. Kromě současných devíti ještě Křoví, Křížínkov, Katov, Níhov a Nové Sady. Na městském úřadě bylo 9 zaměstnanců a 3 funkcionáři samosprávy, technické služby řídil 1 vedoucí a 1 úředník.

Během jeho funkčního období byl plněn následující volební program:

Investiční výstavba v rámci akce „Z“ (HD = hodnota díla)

- Uhelna ke kotelně První brněnské strojírny v sídlišti U Stadionu v hodnotě díla (HD) 1 milion Kčs.
- Mateřská škola v Křoví pro 60 dětí – HD 2,8 mil. Kčs
- Budova techn. služeb – HD 1,6 mil. Kčs.
- Byla zahájena výstavba školského areálu stavbou kotelny a uhelny – HD dosud cca 4 mil. Kčs.
- Smuteční obřadní síň – prostavěno 523 000 Kč (stavba byla „dočasně“ zastavena).
- Požární zbrojnice – prostavěno 1 005 000 Kčs.
- Prodejna Na Návrší – prostavěno 130 000 Kč.

Komplexní bytová výstavba - inženýrské sítě

- Družstevní ulice – HD 770 000 Kč
- Zahradní ulice 513 000 Kčs
- sídliště Za Školou 630 000 Kčs
- sídliště Na Návrší – 3 mil. Kčs
- Rozšíření el. sítí ve Velké Bíteši a Košíkově – HD 150 000 Kčs.
- Prodloužení kanalizace v Křoví – HD 174 000 Kčs.

Účelové investice

- Rekonstrukce hradeb kolem kostela, proj. práce a vlastní náklady si dosud vyžádaly 500 000 Kčs.
- Technické služby byly vybaveny strojním zařízením v celkové hodnotě 890 000 Kčs.

Neinvestiční výstavba a údržba

- Oprava budovy Zvláštní školy na Tišnovské ulici – HD 1 000 000 Kčs
- Taras u základní školy.
- Dokončení čistírny odpadních vod v Lánicích, rozestavěné od roku 1976 – HD 550 000 Kčs.
- Požární zbrojnice v Níhově – HD 110 000 Kčs, požární zbrojnice v Křižínkově
- Generální oprava komunikace a chodníků v Hrnčířské ulici za 750 000 Kčs, u DPL za 450 000 Kčs, komunikace na Karlově za 250 000 Kčs
- Kanalizace v Katově, Níhově, Jestřabí, Jáchymově, Křižínkově a ve Velké Bíteši
- Dokončení vodovodu v Košíkově
- Chodníky ve Vel. Bíteši
- Oprava hrází rybníků v Jindřichově a v Březce
- Veřejné záchody ve Velké Bíteši
- Vytápění kulturního domu v Ludvíkově
- Opravy budov občanských výborů v Nových Sadech a Jáchymově
- Oprava památné zvonice včetně instalace zvonu v Jestřabí
- Oprava dětských jeslí
- Dětské hřiště na Družstevní ulici.

Zdravotnictví

- Přístavba a nadstavba Dětské psych. léčebny – 10 mil. Kčs
- Přístavba polikliniky – 8 mil. Kčs.

Projektová příprava

- Centrální čistírna odpadních vod – HD 72 mil. Kčs
- Skládky pevného domovního odpadu pro město i PBS
- Plynofikace města
- Stravovací zařízení pro základní školu
- Vodojem Březka
- Vodovod Níhov

1990 – 1998

ŠMÍDEK JOSEF

*25. 12. 1943

†8. 12. 2008

Narodil se 25. prosince 1943 v Pucově jako poslední ze tří dětí. Vyučil se instalatérem a následně dálkově vystudoval SPŠ stavební v Brně. V roce 1967 se oženil se slečnou Marií Tomkovou. Od roku 1972 až do roku 1990 pracoval jako stavbyvedoucí v podniku ZSS Žďár nad Sázavou. Po změně politických poměrů v roce 1989 se podílel na založení organizace KDU-ČSL ve Velké Bíteši, kde nejprve působil jako místopředseda a později jako její předseda. Zasloužil se i osobně se podílel na opravě kostela sv. Jana Křtitele.

V letech 1990 až 1998 stál v čele města jako první starosta po „sametové revoluci“. Celých 18 let byl členem městského zastupitelstva. Po dobu jeho funkce se ve Velké Bíteši uskutečnilo mnoho investičních staveb. Například nová budova základní školy, čistírna odpadních vod, plynofikace, domov důchodců atd.. Zemřel krátce

před svými 65. narozeninami v prosinci 2008. Pochován je na hřbitově v Jasenici.

Činnost starostenská

1990

- Z jeho iniciativy byla odhalena deska generálu Josefu Robotkovi, popravenému v době politických procesů padesátých let.
- Měl velký podíl na opravě kostela, zejména fasády a střechy.
- Poprvé byl zvolen starostou města Velké Bíteše dne 5. prosince 1990.

1991

- Na náměstí byla odhalena busta T.G. Masaryka.
- Byl to rok obnovy podnikání mnoha soukromníků (Např. Papírnictví Smutný, TV servis Pelán, Hodinářství Jan Koza, Textil Hájkovi, Hotel Jelínek, Restaurace U Raušů, Jeřábkova Pekárna, Kafe Jana aj.)

1992

- Začala jedna z největších investičních akcí v historii města – jeho plynofikace.
- Postaven a zkolaudován Dům s pečovatelskou službou.
- Město získalo dotaci 1 200 000 Kčs na kulturu (muzeum, rekonstr. topení v kině, údržba KD).

- Ve Velké Bíteši byl zřízen Živnostenský úřad. Muzeum přešlo do vlastnictví města, stejně jako poliklinika a knihovna.

1993

- Vybudována nová skládka komunálního odpadu. Pokračuje plynofikace, projektuje se vodovodní přívaděč. Pro polikliniku je zakoupen ultrazvuk.

1994

- Nové fasády městských domů na náměstí.
- Byla provedena plynofikace školy, knihovny, Jindřichova a Jestřabí. Dostavěna čistírna OV.
- V komunálních volbách získala KDU-ČSL 43 % hlasů a Josef Šmídek byl znovu zvolen starostou.

1995

- Po dlouhé době byly zprovozněny kašny na náměstí a znovu umístěna socha sv. Jana Nepomuckého.
- Rekonstrukce spořitelny, nádvoří a prostor domu č.5, kam se přestěhoval archiv.
- Dostavba kanalizace. Příprava stavby bytových domů Na Návrší.

1996

- Dostavěna a zprovozněna nová škola. V. Bíteš získává statut památkové zóny. Přicházejí nové firmy „Pronovia“ přijímá zaměstnance.

1997

- J. Šmídek je odvolán z funkce (11:9) a týden nato stejným poměrem znovu zvolen.
- Město pomáhá obětem povodní z oblasti Uherskohradištska. Snahy přejít k Jihomoravskému kraji
- Zahájení činnosti „Bítešského hudebního půlkruhu“.

1998

- Nová fasáda na základní umělecké škole.
- KDU-ČSL sice vyhrála komunální volby, ale starostou byl zvolen Miroslav Báňa.

1998 – 2010

BÁŇA MIROSLAV

*1. 5. 1969

Byl nejmladším ze všech starostů uvedených v této posloupnosti, přesto „vydržel“ ve funkci po tři volební období. Vyrůstal v Měříně, kde také absolvoval povinnou školní docházku. Poté studoval na Gymnáziu ve Velkém Meziříčí, které ukončil maturitou v roce 1987. S manželkou Stanislavou, rozenou Svobodovou, vychovali dceru a syna. Ve studiu pokračoval dále, v roce 1992 ukončil studia na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně, obor fyzika – chemie, v roce 1995 distanční studium WINDOWS a jeho aplikace na Fakultě strojní VUT v Brně a v roce 2013 Business Institut Praha, studijní program MBA – Management,

organizace a řízení. V Měříně zůstal do svých dvaceti let, potom se rodina odstěhovala do Jáchymova.

Po ukončení studia působil jako učitel II. stupně postupně na základních školách v Měříně (1993), Osové Bítýšce (1994) a nakonec ve Velké Bíteši (1995-98), kde při stavbě její nové moderní budovy vykonával i náhradní vojenskou službu. Takto získané zkušenosti se mu později jako starostovi velice hodily.

Do funkce byl zvolen v listopadu roku 1998. Během výkonu funkce starosty se významně podílel také na rozvoji sportu ve městě, zejména hokeje. Byl členem výboru a později předsedou hokejového oddílu HC Spartak Velká Bíteš.

Takto stručně hodnotí svoje starostování:

Co se podařilo v letech 1998 až 2010:

- Založení SOŠ Jana Tíraye a její modernizace s podporou EU
- Rekonstrukce Náměstí Osvobození s podporou EU
- Rozšíření a modernizace čistírný odpadních vod
- Založení a rozvoj Technických služeb s.r.o.
- Rekonstrukce ulic Tyršova, Hrnčířská, Kostelní, Vlkovské – I. etapa
- Bytové domy s městskou kuchyní na Jihlavské ulici
- Nová ulice Na Výsluní
- Výjezdové stanoviště Zdravotní záchranné služby Kraje Vysočina
- Víceúčelový sportovní areál II. stupně ZŠ na Sadové ulici
- Modernizace I. stupně ZŠ na Tišnovské ulici
- Revitalizace skládky Na Spravedlnosti
- Nová umělá ledová plocha zimního stadionu a jeho zastřešení
- Rekonstrukce měšťanských domů na Masarykově náměstí
- Opravy komunikací v místních částech
- Nástavby bytových domů sídliště U Stadionu

Co se naopak nepodařilo:

- Projekt Kolumbus - brána ke svobodnému cestování, shopping park a autobusové nádraží
- Rozšíření fotbalového stadionu o druhé hřiště s novými kabinami a parkovištěm

Krajské funkce

Kraj Vysočina, zastupitel krajského zastupitelstva 2004-2012, předseda dopravní komise Rady Kraje Vysočina 2009-2010, člen dopravní komise Rady Kraje Vysočina 2011-2012

Narodil se 22. prosince 1963 jako druhorozený syn Jiřího Vlčka a Aleny Vlčkové, rozené Pavlíčkové. Po studiu na velkomeziříčském gymnáziu absolvoval studia na stavební fakultě VUT v Brně. Svoji profesní činnost započal jako projektant, následně působil jako samostatný technik při přípravě a realizaci pozemních a liniových staveb a technický dozor staveb. Je členem České komory stavebních inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT). Všechny tyto zkušenosti zúročil při podnikání ve svých firmách, působících v oblasti stavebnictví, při realizaci pozemních, inženýrských a dopravních staveb. Mezi nejzdařilejší kompletně realizovaná díla patří například rekonstrukce Masarykova náměstí v Bystřici nad Pernštejnem. Stavby, která za rok 2010 získala cenu hejtmana Kraje Vysočina a za kterou byl sám osobně oceněn při jejím slavnostním otevření 29. 5. 2010 tehdejším prezidentem republiky Václavem Klausem.

Se svoji manželkou Janou má dvě děti. Staršího syna Milana a mladší dceru Janu. Nikdy nebyl členem politické strany nebo hnutí.

Je členem Muzejního spolku Velkobítešska a národopisného souboru Bítešan, kde je vedoucím tanečního souboru starších tanečníků a houslové muziky.

Působí jako člen výboru hokejového klubu HC Spartak Velká Bíteš.

Za jeho vedení bítešské radnice byla projekčně připravena a realizována velká řada potřebných staveb v oblasti údržby a revitalizace bytových i nebytových objektů města a rekonstrukce či nové výstavby technické infrastruktury města a realizovány kroky pro následné odkupy strategických pozemků od soukromých majitelů pro další možný rozvoj města. Stejně odpovědně bylo přistupováno i k projekční přípravě dlouhodobých strategických záměrů města, týkajících se jeho dalšího rozvoje, a to zejména v oblasti dopravy.

Nejvýznamnější stavbou však bezesporu je:

Příprava a realizace rekonstrukce Masarykova náměstí, a to jako dvou samostatných akcí, podpořených financemi EU (stavba „Rekonstrukce Masarykova náměstí - přestupní terminál Velká Bíteš“ a stavba „Rekonstrukce Masarykova náměstí – jih“). Stavbu, kterou v samotném závěru realizace ocenil při své návštěvě města dne 27. 6. 2014 prezident republiky Miloš Zeman. Ten při příležitosti návštěvy města společně se starostou města a hejtmanem Kraje Vysočina Jiřím Běhounkem zasadil u východní historické kašny „prezidentskou lípu svobody“.

Z dalších aktivit je možno vyzdvihnout následující akce:

- Realizace zateplení mateřské školy U Stadionu
- Realizace a dílčí rekonstrukce kulturního domu Velká Bíteš na ulici Vlkovská
- Revitalizace zeleně mezi kostelem sv. Jana Křtitele a kulturním domem
- Majetkoprávní vypořádání pozemků pod fotbalovým stadionem na ulici Vlkovská
- Odkupy pozemků a projektová příprava pro stavební parcely a uliční koridory pro plánovanou výstavbu rodinných domů v lokalitě Babinec a pod základní školou Sadová
- Rekonstrukce ulice Vlkovská, 2. část
- Rekonstrukce městského objektu Lánice 300 na mateřskou školu včetně realizace výjimečného projektu školní zahrady
- Půdní vestavba a dílčí rekonstrukce prostor v objektu SOŠ Jana Tiraye na ulici Tyršova v souvislosti s přestěhováním střediska praktického vyučování z objektu v Lánicích 300 do hlavní budovy na Tyršově ulici
- Projektová příprava revitalizace městského měšťanského objektu na Masarykově náměstí 85 a realizace první části prací v přízemí objektu v prostorách stávajícího květinářství
- Oprava střech včetně zateplení na bytových domech na Návřší
- Revitalizace městských bytových domů v lokalitě U Stadionu
- Oprava komunikace a rekonstrukce inženýrských sítí ulice Nová Čtvrť (1. etapa)
- Projektová příprava severní a jižní části městského obchvatu
- Projektová příprava okružní křižovatky Na Valech - Růžová a ulice Na Valech
- Projektová příprava komunikací a souvisejících inženýrských sítí v ulici kpt. Jaroše a Lánice
- Projektová příprava rekonstrukce komunikace a dobudování inženýrských sítí v ulici Rajhradská

Zdroje:

- MZA v Brně – Státní okresní archiv Žďár nad Sázavou, fond Archiv města Velká Bíteš, sign. II/b-9-11, II/c-1, II/c-4-7 a městské kroniky sv. II, fond Městský národní výbor Velká Bíteš, knihy sign. II/c-8-9
- Zavadil, L. - Tiray, J. Vlastivěda moravská Bítešský okres 1900
- Kotík, Jaromír Bítešské historky a pověsti 1992

Poděkování za poskytnuté informace:

- Bývalým starostům – p. Jaroslavu Rybníčkoví a Mgr. Miroslavu Báňovi, MBA a MO KDU-ČSL
- Současnému starostovi Ing. Milanu Vlčkovi
- Paní Zdeňce Kroutilové, rozené Ondrákové
- Mgr. Ivo Křížovi a Janu Zdobovi
- Mgr. Martinu Stindlovi, Ph.D.

Autor: Ing. Alois Koukola, CSc.

Vydavatel: Informační centrum a Klub kultury Města Velké Bíteše, příspěvková organizace

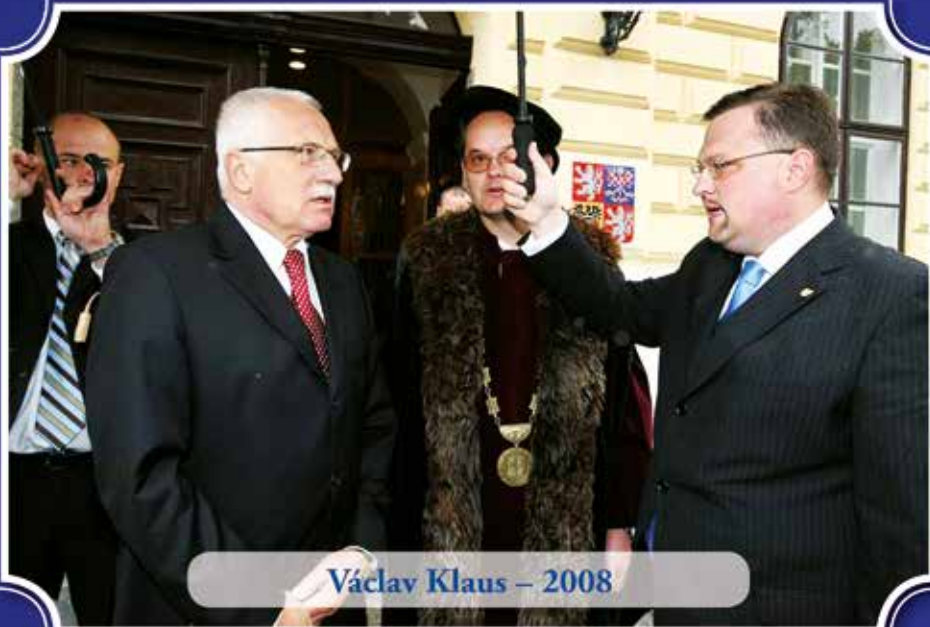
Grafická zpracování: Ondřej Šimeček

Tisk: Eurotisk Navrátil s.r.o., Uherský Brod.

Náklad: 2 400 výtisků Vydáno: Listopad 2014 Cena: 20 Kč

Foto: Archiv Městského muzea Velké Bíteše a Klubu kultury Velké Bíteše

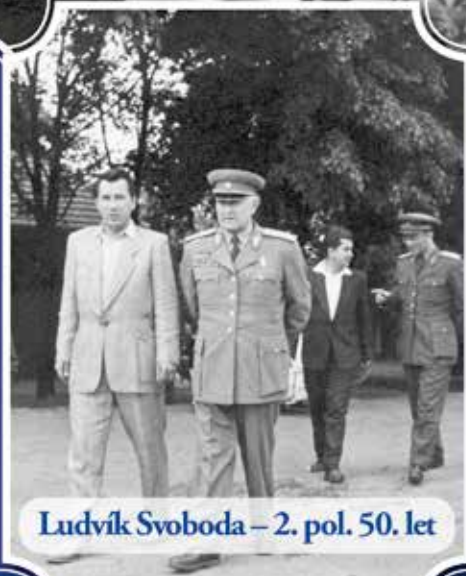
Václav Klaus – 2008

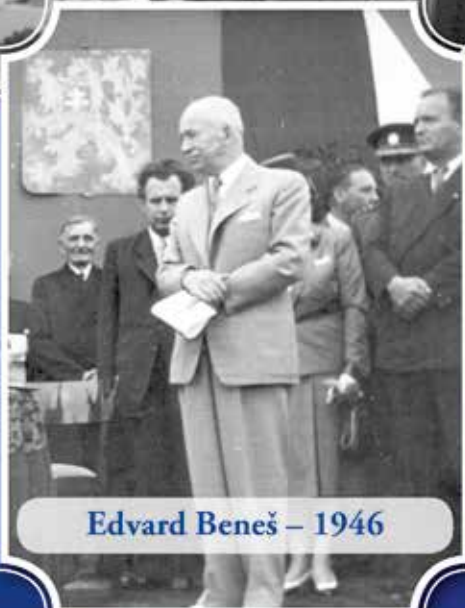
Miloš Zeman – 2014

Tomáš Garrigue Masaryk – 1928

Ludvík Svoboda – 2. pol. 50. let

Edvard Beneš – 1946

Informační centrum
a Klub kultury
Velká Bíteš

Velká Bíteš:
muzejní a historická

BÍTEŠSKO.com
kulturně společensko informační portál

*Ventruba Jakub / Fuchs Karel / Kočent Bernard / Holub František / Va
Macháček Antonín / Melkus František / Riegler Karel / Melkus František /
Šildberger Evžen / Nekuda Jan / Musil Josef / Šildberger Evžen / Ondrák Hynek*